

- I. *Arts habendi et Audiendi Conciones Sacras* *Wilhelmi Zeppori.* *Keckermanni.*
- II. *Rhetorica Ecclēstia* *Wilhelmi Zeppori.*
- III. *Methodus Concionandi* *Jacobi Andreae.*
- IV. *De Preparatōe et Consolatōe Christi-fidelium ad mortem* *Oratōes Funebres* *M. Santaleonis Candidi.*
- V. *Enarratio Psalmorum Penitentialium et Graduum* *D. Danielis Arularij.*
- VI. *Apriorum Theologicorum* *Quirini Reuterij.*
- VII. *Explicatio Problematis Eucharistici.*
- VIII. *Meditatōes Sacrae in Eugētia Unica* *D. Petri Heigij.*
- IX. *Oratio de Essentia Sacramentorum* *Literarum Francisci Bredovij.*
- X. *Oratio* *Hermani Remschkei* *Lingua Hebraea.*
- XI. *Oratio de obtinenda libertate* *contra iudiciū* *Matrimonij Libertate.*

EX LIBRIS
 ILLUSTRISSIMI VIRI,
 DN. DAN. LVDOLPHI,
 LIB. BAR. de DANCKELMANN,
 S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARII
 STATUS INTIMI, cetera,
 BIBLIOTHECAE ACAD. FRIDERICIANÆ
 TESTAMENTO RELICTIS.

Nea. I

VI
APHORISMI
THEOLOGICI
DE VERA
RELIGIONE,
POTISSIMA CAPITA
DOCTRINÆ CHRISTIA-
NÆ ^{1. iuxta Concilium Let. Syn.} CONTINENTES,

& paulo de A. disputati
Orthodoxam confessionem Ecclesiarum
Elect. Palatinatus repetentes,

Ad disputandum in Inclytâ Academiâ
Heidelbergensi à

QUIRINO REUTERO
S. Theologia Doctore, & Illustris Col-
legij Sapiencia inspectore
propositi.

HEIDELBERGAE,
E Typographeio Johannis Lancelloti.

Anno c1515c.

2

APHORISMI DE VERA RELI- GIONE

I.

MNIS vitæ bonæ ac beatæ via in
vera religione constituta est, qua
unus Deus colitur & purgatissimâ
pietate cognoscitur: ut scitè loqui-
tur Augustin. lib. de vera religio-
ne. cap. 1. Idem docet Lactant. lib. 6. institut di-
vinar. cap. 1. & 9.

II.

Hac enim religione, hominis anima se uni
Deo, à quo se peccato velut abruperat, reconcili-
atione religat: Vnde & religio dicta creditur. Illi
ergo religantes animas, omni superstitione care-
amus: monet idem August. de quantitate animæ
cap. 36. & de vera religione cap. 55. Lactant. lib.
4. Institut. divin. cap. 28. Hoc vinculo pietatis
obstricti Deo & religati sumus, unde ipsa religio

A ij

nomen accepit; & paulò post: Nimirum religio veri cultus est, superstitionis falsi.

III.

Nec enim omnis, quæ dicitur, religio, hoc est, quævis ratio colendi Deum, vera esse; vel Deo placere, vel hominem ad salutem reducere potest. Ideo suave illud, sed perniciosum, adeoque in Deum Opt. Max. contumeliosum somnium, unumquenq; in sua religione, vel potius superstitione, salvum fore, prorsus explodendum est.

IV.

Quippe falsæ sunt omnes illæ religiones, quæcunq; vel fictitio numini; vel vero quidem Deo, sed falso fictitióque cultu serviunt: quorum illud εἰδωλολατρίας, hoc ἐθελοθρησκείας est, utrunque Deo abominabile.

V.

At ea demùm religio vera est, quæ vero Deo cultu quoque vero servit: vel: quæ ab uno vero Deo patefacta, ipsum honorat cultu naturæ & voluntati divinæ conveniente, & ad eiusdem κοινωνίαν & fruitionem hominem reducit.

VI.

Hæc est vera illa θεοσέβεια sive Ὠσέβεια, cuius γυμνασίαν nobis commendat Apostolus 1. Tim. 4. v. 8. Pietas, inquam, ad omnia utilis, habens promissionem vitæ præsentis & futuræ. Hæc est sapientia illa cœlestis, pura, ἀδιάκριτος, ἀγυπέκριτος.

DE VERA RELIGIONE.

5

ἀνυπόκριτος. Iac. 3. v. 17. hæc est ἐπίγνωσις ἀλη-
θείας ἧς κατ' ὁσεβειαν, Tit. 1. 1. agnitio veritatis
secundum pietatem. Hæc religio, virtutum om-
nium dux, princeps, mater est, via ad Deum, ob-
edientia erga eum, eoque regressus ad beatitu-
dinem: quod ipsi quoque gentilium sapientes
non penitus ignorarunt. *Hermes Trismegist. Pla-
to in Epinom. & Theetet. Epictet. Hierocl. Iam-
blich. Proclus.*

V I I.

Neque obscurum esse potest, hisce notis ve-
ram religionem à falsis omnibus discerni. Cum
enim Deus non nisi se autore cognoscatur, *ut ait
Hilar. lib. 1. de Trinitat.* & idem solus sit idoneus
testis, imò iudex & index legitimi sibi que probati
cultus, quo ad ipsum, tanquam ultimum fi-
nem & ἀνλοαγαθόν, perveniamus: necesse est,
illam solam esse veram religionem, quæ Deum
habet autorem: quæ præscriptum ei cultum tri-
buit: quæ denique miserum hominẽ Deo con-
iungit: in quo beatitudo consistit.

V I I I.

Talis autem est ea, quam nostræ ecclesiæ pro-
fitentur, religio, verè Christiana, & Catholica:
quia Orthodoxis & fidelibus omnibus ubique
locorum, quoad fundamentum, communis est,
& quia universam doctrinam pietatis continet.
una enim est fides, eaq; omnium electorum, qui
veritatẽ pietatis agnoscunt. *Eph. 4. v. 5. Tit. 1. v. 1.*

A iij.

Nam & unum verum Deum in tribus personis, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, secundum patefactiones agnoscit, & eius ritè, nimirum ex præscripto voluntatis ipsius, colendi, salutisq; consequendæ certam rationè docet, vivâque consolationem in vita & morte, ac fiduciâ & sensum gratiæ reconciliationisq; Dei adfert.

X.

Cōtra reiicit & damnat Religio nostra universas hæreses, & errores, qui vel alium Deum à patefacto, vel alium cultū à mandato divinitus fingunt: uti semper est audax hominum genus, in numine, eiusque veneratione pro suo lubitu deligenda constituendaque & ceremoniarum ac operum *αὐτοκρατέων* crepundiis numen sibi demereri satagit.

X I.

Itaq; planè consentimus Augustino de vera religione sic iudicanti: *Eam non esse querendam ab eis, qui eadem sacra suscipiant cum populis: neq; in confusione paganorum, nec in purgamentis hereticorum, nec in languore schismaticorum, nec in cecitate Iudeorum; sed apud eos solos, qui Christiani Catholici vel Orthodoxi nominantur, id est, integritatis custodes & recta sectantes, capite 5. Huius religionis sectandæ caput est historia & prophetia dispensationis temporalis divinæ providentiæ pro salute generis humani in æternam vitam reformandi atq; reparandi. cap. 7. & 10. &c. Et cap. ultimo:*

Nora

DE VERA RELIGIONE 7

Non sit nobis religio in phantasmatibus nostris. Melius est enim quaecumq; verum, quam omne quicquid pro arbitrio fingi potest &c.

Non sit nobis religio humanorum operum cultus. Meliores enim sunt ipsi artifices, qui talia fabricantur, quos tamen colere non debemus, &c.

Non sit nobis religio cultus hominum mortuorum; quia si pie vixerunt, non tales querunt honores, &c.

Honorandi ergo sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem, &c.

Hoc etiam ipsos optimos angelos, & excellentissima Dei ministeria velle credamus, ut unum cum ipsis colamus Deum, cuius contemplatione beati sunt, &c.

Religet ergo nos religio uni Omnipotenti Deo; quem colere & tenere nos convenit: unius substantia trinitatem, unum Deum, à quo sumus, per quem sumus, in quo sumus, à quo discessimus, cui dissimiles facti sumus, à quo perire non permisi sumus: principium ad quod recurrimus, formam, quam sequimur, & gratiam qua reconciliamur, &c. Libro de vera religione cap. 55. Tomo primo.

XII.

Unde igitur religio vera, sincera, tuta, certa sit petenda, liquet. Nimirum ex verbo Dei, libris Canonicis veteris & Novi Testamenti, sive scriptis Prophetarum & Apostolorum comprehenso. Nam in his scripturis Deus se & voluntatem suam, quis & qualis sit, in primis erga nos, & quid à nobis requirat, gratiosè & satis apertè ad salutem nostram revelavit.

A iiij Sacram

APHORISMI

XIII.

Sacram itaque scripturam asserimus esse basin vetæ religionis, principium Theologiæ, normam veritatis, mensuram fidei, magistrâ recte sapiendi & bene vivendi: ac eâ authoritate, perfectione & perspicuitate, ut nec humanis suffragiis, nec ἀγράφων traditionum assumentis, nec aliunde illato lumine ad necessariæ doctrinæ intelligentiam egeat.

XIV.

Faceffant igitur, quicumque sacram scripturam ornamentis his spoliant: qui ab Ecclesiâ suam autoritatem mutuari: qui mancam, imperfectam, insufficientem: qui dubiam, ambiguum, obscuram: qui regulam Lesbiam, plumbeamve, cereum nasum, materiâ litis esse, blasphemio ore voci ferantur. *Bellar. lib. 3. de verb. Dei cap. 1. ib. 4. cap. 3. & 4. Pighius. Melchior Canus loc. Theol. lib. 2. c. 7.*

XV.

Iam verò sacris scripturis consentaneam esse doctrinam religionis nostram, perspicuè breviterque expositam in catechesi Ecclesiarum Electoralis Palatinatus, à plurimis reformatis Ecclesijs alijs, in & extra Germaniam approbatâ & receptâ, quam verè dicere possumus hypotyposin sanorum sermonum, & epitomen sacrarum literarum, per omnes articulos sigillatim ostendere possemus: sed κεφαλαίων summa fastigia persequemur, ea potissimum attingentes, quæ nonnulli

DE VERA RELIGIONE 9
nonnulli hodie carpunt, & traducunt: sed im-
meritò.

XVI.

Vt S. scriptura duabus partibus constat, Lege
& Evangelio: quarum illa de caritate in Deum &
proximum, hæc de fide in Christum agit: sic re-
ligio Christiana revocari potest ad duo capita: ad
resipiscentiam & fidem: quibus summam con-
cionum Christi contineri, patet ex *Marc. 1. 15.* u-
bi Dn. Iesus ministeriũ sic exorsus dicitur: *Resipis-
cite & credite Evāgelio:* Et *Luc. 24. v. 47. ait. oportet
predicari in nomine Chrsti resipiscentiã ac remissionem
peccatorum apud omnes gentes* Et *Act. 26. v. 18. dicit
Paulo: Mitto te ut aperias oculos eorum, ut se conver-
tant à tenebris ad lucem, & à potestate satana ad Deũ
ut remissionem peccatorum & sortem inter sanctifica-
tos accipiant per fidem, quæ est in me.*

XVII.

Verũ quia legis officium potissimum duplex
est: ostendere peccatum, & dirigere gressus vitæ
nostræ: Resipiscentia itidem tum aversionem à
tenebris, à peccato, à potestate satanæ, tum con-
versionem ad lucem & Deum complectitur: cõ-
cinnã & saluberrimã methodo catechesis nostra
tria ista inculcat: primũ agnitionem miseræ in
qua omnes hæremus: deinde liberationem ex ea
per Christum: denique fidei obedientiam, & fru-
ctus; vel debitam gratitudinem.

XVIII.

Qui Methodum hanc cavillantur, suã potiùs

A V

ὡς αὐτὸς ἰδίαν καὶ κανὸν θεῖαν produunt: cum eâdem methodo D. N. I. CHRISTUS, prophetæ, Iohan. Baptista, Apostoli, Paulus in primis, frequenter utantur, in initio peccati odium seu pœnitentiâ & humilitatem; inde fidem in Christum; denique fructus fidei & bona opera serio flagitantes.

XIX.

Talem ordinem postulat etiam necessitas, ac conditio nostra. Sicut enim pathologicè præcedit therapeuticen in Medicinâ: & de morbo primùm, post de remedio, denique diætâ salubri disquisitio instituitur: sic in animi medicinâ, Theologiâ, ducendi primùm ægri homines sunt in notitiâ peccati, & humiliandi (*nam ad humiles est contritos spiritu, et ad verbum suum trepidantes respicit Deus Ies. 66. 2.*) post ad Medicum Christum adducendi, ut sanentur: deniq; ad vitâ Evangelio dignam incitâdi: secundum illud Christi, *Iohan. 5. 14. Ecce, tu æger, sanus factus es; ne peccata amplius, ut ne quid deterius tibi contingat*, Sat de Metodo, jam de singulis capitibus.

P A R S I.

DE VERA HUMILITATE ET PECCATO.

I.

AD veram humilitatem coram Deo, quæ Chrysofomo *fundamentum nostræ Philosophiæ,* & Augustino *primas, secundas, tertias, in religione Christiana*

DE VERA RELIGIONE II

stiana tenere dicitur, nos impellit infelix nostra conditio, & innata nobis indignitatis & miseriae sensus. *Chrystom. homil. de perfect. Evangel. August. epist. 56.*

I I.

Miseria nostra tum in peccato, tum in poena peccati spectatur. Incidit enim homo in duplex malū, culpæ & poenæ: quorum prius est gravius, & causa posteriori. Vtrumque nisi consideremus, Christi gratiam dignè nunquam æstimabimus, neque consequemur.

III.

Peccatum definimus cum Apost. 1. Ioh. 3. peccatum est *ἀνομία* i. e. iniquitas, hoc est, quicquid adversatur legi Dei. vel sic: peccatū est defectus vel inclinatio, vel actio pugnans cum lege Dei, & commerens æternas poenas.

IV.

Peccatum variis modis distinguitur. Aliud enim est cordis, aliud oris, aliud operis: Aliud regnans, aliud non. Aliud contra conscientiam, & malitiæ; aliud ignorantia vel infirmitatis. Aliud ad mortem & irremissibile, aliud veniale seu remissibile: aliud per se, aliud per accidēs. Sed his & alijs id genus differentijs omissis, saltem illam communem, at necessariam observemus: Aliud esse originale, aliud Actuale.

V.

Actuale dicitur omnis actio repugnans legi Dei; sive committantur omittēda, sive omittantur faciēda: seu ex malitia, seu ex infirmitate.

VI

V I.

Originale peccatum est hæreditarius reatus & corruptio totius humani generis, ac causa omnium actualium peccatorum. Vel: Est privatio justitiæ originalis, nimirum agnitionis Dei in mēte, & conformitatis ac inclinationum in corde ad obediendum Deo: ac culpa seu depravatio totius hominis, & aversio à Dei lege, ac reatus inobedientiæ Adæ, in omnes posteros derivatus.

V I I.

Huius mali magnitudo fit manifesta ex comparatione primi status hominis integri, cum altero statu hominis lapsi.

I I X.

Formatus enim est homo primitus à Deo ad imaginem eius, hoc est, sapiens, justus, sanctus, beatus: sed mox suâ culpâ & apostasiâ à Deo turpissimè Deformatus est, insipiens, injustus, impius, infelix, ac reus æternarum pœnarum factus, & talis permanet, usque dum per Spiritum Dei Reformetur.

I X.

Deus igitur peccati causa efficiens nec fuit, nec est, nec dici potest vel debet: Tum quia solus est bonus, & summum bonum, adeoque ipsa bonitas: tum quia omnia, quæ fecit, erant valde bona: in primis homo ad Dei imaginem conditus: quæ quidem imago fuit conformitas cum Deo.

Sed

X.

Sed homo spontaneâ sua malitiâ, se à Deo avertens, & diabolo ad peccandum instiganti auscultans; & peccati & exitij sibi met ipse autor existit. Eccl. v. 7. 20. *Hoc inveni, Deum hominẽ fecisse rectum, sed ipsi inquisiverunt cogitationes multas: Et, Per hominem introit peccatum in mundum, & per peccatum mors, qua in omnes homines transit, in quo omnes peccarunt.* Rom. 5. v. 12.

XI.

Blasphemam igitur opinionem de Deo peccati authore, qui Catechesi nostræ & Ecclesiis Orthodoxis affingunt, manifestæ calumniæ convincuntur.

XII.

Nos enim substantiam ab accidente, actionem à peccato concurrente, opus Dei ab opere Diaboli, sobriè & accuratè distinguimus, ut oportet, utque S. literas & Orthodoxam antiquitatem, in primis Augustinum, fecisse videmus, quicum ita sentimus. & dicimus: *Quod homo est, ex Deo est: quod peccator, non est ex Deo. A natura vitium secernatur. Agnoscatur natura, unde creator laudetur. Agnoscatur vitium, propter quod Medicus invocetur, Tractat. 42. in Iohannem.* Neque Deus, cum peccatis peccata punit, peccatorum fit autor sed ultor. Eadem verò peccata fiunt, & peccatorum supplicia præteritorum, & suppliciorum merita futurorum: & sunt pariter peccata, peccati pœnæ, peccati causæ; Exemplum affert. Ca-

gitas

cus cordis & peccatum est, quo in Deum non creditur, & poena peccati, qua cor superbum digna animadversione punitur, & causa peccati, cum mali aliquid caci cordis errore committitur. Ita concupiscentia carnis, &c. Tomo 7. contra Julian. Pelagianum: lib. 5. cap. 3. 4. de natura & gratia, cap. 22.

XIII.

Sed consequentia peccati istius, quod Apost. ait in mundum intrasse per Adamum, videamus. Certè hinc dona hominis naturalia corrupta, supernaturalia amissa sunt: Hinc tanta mentis humanæ cæcitas, & cordis prauitas extitit, vt in rebus ad Dei cultum spectantibus homo non renatus nec veritatem assequi, nec opera bona præstare, vel ad ea se præparare aut inclinare valeat.

XIV.

Nam homo libero arbitrio male usus & se perdidit & ipsum: quod tum demum verè liberum est ad bonum, si per gratiam liberetur: sine qua nec inchoare bonum nec perficere valet. Quas enim accepit vires, cum conderetur, peccando amisit, inquit August. passim, & in Enchirid. cap. 30. 31. Serm. 2. de verb. Apost. & alibi.

XV.

Nec tamen ei propterea libertas omnis adimitur. Peccat enim liberrimè, licet peccati fervus: quia ἐκουσίως & voluntariè. Itaque cum Augustino dicimus: Liberum est semper hominis arbitrium, sed non semper est bonum. A gratia valet, quicquid valet: sine gratia nil nisi ad peccandum valet. Non est

homo

DE LIBRO ARBITRIO 15

homo bonus si nolit, sed gratia facit ut velit. Et cum Ambrosio sive potius Prospero, De vocat. gentium lib. 1. c. 2. 3. Non voluntate privatus est homo, sed voluntatis sanitate. Sanatur autem non adempto libero arbitrio, sed liberato: non everso sed converso. Aug. De Spirit. & liter. t. 3. epist. 46. 105. de gratia & lib. arb. c. 11. tom. 7.

XVI.

Errant igitur, qui vel negant vel extenuant hominis corruptionem, & ægritudinem: ac contra vires liberi arbitrij prædicant; & qui fidem humanæ voluntati sic adscribunt, ut sine speciali gratiâ credere, seu fidem acquirere possit. Belarmin. de amissa gratia lib. 5. cap. 4. 5. 9. 13. 14. de lib. arbitr. lib. 4. c. 6. lib. 5. c. 2. 9. lib. 6. c. 10. 11. 12. & seq. ac alij quidam.

XVII.

Quasi verò potestate eadem sanetur homo, quâ vitiatus est (ait Augustin. lib. de nat. & gra. cap. 30.) Quasi non sint inter Dei χάρισμα. i. e. gratuitas gratias, bene velle & credere; quasi fides nō sit donum Electorum proprium. Philip. 1. 29. & 2. 13. Ephes 2. 5. Tit 1. v. 1.

XIX.

Ideò jure Augustinus homines ingratos, inimicos gratiæ, & damnabiles vocat eos, qui voluntatem bonam & fidem libero arbitrio, non gratiæ Dei assignant: & rectè monet, ne in alterutrum scopulum impingamus; Ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium auferamus: rursus ne liberum

liberum s. c. asseramus arbitrium, ut superbâ impietate ingrati Dei gratia iudicemur. Item: Quod à Deo nos avertimus, nostrum est, & hæc est voluntas mala: quod verò ad Deum nos convertimus, nisi ipso excitante atq; adiuvante non possumus; & hæc est voluntas bona. Quibus hoc Dominus donare voluerit, eius misericordia est, non meriti illorum: quibus noluerit, veritatis est, & c. De peccatorum meritis & remiss. lib. 2. cap. 18. 19. Alibi generaliter totam hanc causam ita definit: Communis est omnibus natura, sed non gratia. Hæc quibus datur, datur gratuita gratia; reliquis iusto Dei iudicio non datur. Legant studiosi Tomo 7. lib. de natura & gratia: de corruptione & gratia: de peccator. meritis: de prædestinatione sanctorum cap. 3. & 16. Tom. 4. lib. 1. ad simplician. quest. 2. Item Epistol. 105. 106. 107. Sermôn. 2. de verbis Domini & serm. 7. & 11. de verb. Apostoli.

XIX.

Sumus enim omnes naturâ filij iræ: & propter peccata separati à Deo, & abalienati à vita Dei Eph. 2. 3. & 4. 18. Ief. 59. 2. ac ex immutabili Dei iustitia & veritate, pœnis & morti sempiternæ obnoxij, donec per Mediatorem liberemur ac Deo reconciliemur.

P A R S II.

D E R E D E M T I O N E.

I.

IAM igitur, agnito morbo, dispiciamus de Medico: cuius opem nobis summè necessariam, quis

quis neget vel ambigat?

I I.

Nec enim homo sanitati, id est, justitiæ & vitæ restitui, nec à peccato & morte liberari potest, nisi ἀκριβοδικαίῳ divino satisfiat.

I I I.

Talem autem satisfactionem homo peccator nunquam præstabit: tum ob innatam ei pravitatem, quâ Deum indefinenter offendit, tum ob imbecillitatem ejus, quâ pœnam æternam, vel ei æquipollentem persolvere & superare nequit.

I V.

Alium igitur vices nostras, ceu sponforem, subire, necesse est: eumque non nudam creaturam, angelum puta, aut hominem purum; Impares enim hi sunt immensæ moli iræ divinæ ferendæ. *nam coram indignatione eius quis subsistat? & quis consistat in æstu iræ eius? Nachum: cap. 1. v. 6.*

V.

Itaque tali mediatore nobis opus erat, qui medius inter Deum & homines, utrique parti conjunctus, & ὁμοῦσιος, id est, verus & sanctus homo, & verus pariter Deus esset.

V I.

Suscipienda enim illi fuit natura, quæ captiva Satanæ, eoque liberanda erat. Hominem igitur esse oportuit: Et nihilominus verum Deum: ut λύτρον ἰσοῦροπον peccatis, & satis dignum pendere, moriendo mortem destruere, Dei iram placare,

B

re, no-

re, nobis eum reconciliare, & vitam æternam reddere posset. Hæc verò quis præstet nisi Deus?

VII.

Talem autem personam monstrat nobis Evangelium, faustissimus ille nuncius salutis nostræ: nempe Jesum Christum, Θεὸν Ἐμμανουὴλ & Immanuel, Dominum, servatorem & redemptorem nostrum unicum.

VIII.

Hic enim solus est verus & æternus Deus cum Patre & Spiritu sancto; & simul verus homo in plenitudine temporis ex Maria natus: justus, impollutus & à peccatoribus segregatus, cui non offrenda fuit victima pro peccatis proprijs. Hebr. 7. 27. qui venit in mundum Medicus ægris, ut peccatores salvos faceret: qui solus Deum Patrem humano generi reconciliavit, satisfaciens divinæ justitiæ moriendo: deprecans pro reis: applicans fidelibus sua merita, eosque sanctificans suo spiritu. *Matth. 9. 1. Timoth. 1. Act. 10. 43. Rom. 3. 25. Eph. 2. 16. 1. Tim. 2. 5. 1. Iohan. 2. 1. Act. 4. 12.*

IX.

Talia & tanta bona cum non nisi Iesus Christus nobis præstiterit, ac etiamnum præstet: meritissimò solum eum Mediatorem agnoscimus & celebramus: & quidem secundum utramque naturam, humanam & divinam. Cur enim alioqui coniunctio duarum naturarum facta esset, nisi mediato-

DE PERSONA CHRISTI. 19
mediatoris officium, & quâ homo, & quâ Deus
exequeretur?

X.

Abhorremus igitur ab illorum opinionibus,
qui nobis alios mediatores, ut sanctos defunctos,
vel angelos beatos, obtrudere fatagunt; & qui
Christum duntaxat secundum humanam natu-
ram mediatorem esse volunt. *Bellarmin. lib. 1. de
sanct. beat. cap. 20. & lib. 5. de Christo cap. 1. & 2.*

DE PERSONA CHRISTI.

I.

IN una Christi Mediatoris persona duas inte-
gras & perfectas naturas, cû S. literis & Ortho-
doxa antiquitate, piè credimus & constanter as-
ferimus: Divinam qua Deo Patri est ὁμοούσιος καὶ
σὺν αἰδίος, ut filius unigenitus & proprius; & Hu-
manam, anima rationali, & corpore verè huma-
no constantem, quam cum proprietatibus essen-
tialibus, adeoq; πάθεισιν ἀδιαβάλοις .i. defecti-
bus inculpatis, in unitatem personæ assumfit, sibi
propriam fecit, & in æternum retinet.

II.

Contrà detestamur omnes hæreses, seu veteres
seu recentes, quæcunque vel deitate vel huma-
nitate verâ Christum sacrilegè spoliare nituntur.

III.

Vnivit autem sibi filius Dei naturam huma-
nam, non κατὰ παράσασιν ἢ αἰτίαν .i. secundum
B 2 assisten-

assistentiam vel dignitatem, uti Nestorius finxit, nec *κατα συγχυσιν ή συγκρασιν*, i. e. confusionē vel commixtionem, ut Eutyches commentus est: sed *καθ' ύπόσασιν*, hoc est, personaliter, ut vnus Immanuel, vna persona sit, Deus *σαρκοφόρος* vel incarnatus: nec in eo sit alius & alius, sed aliud & aliud, *λόγος* nempe & caro. *Nazianzen. ad Chelidon. epist. 1. Theodoret. dial. 3. Leo M. ad Flavian. Damasc. lib. 3. cap. 3. pulchrè hoc declarant.*

I V.

Vnio personalis est arcana & arctissima coniunctio duarum naturarum, diuinæ & humanæ, in vnâ personâ Christi, absque mutatione, confusione, permissione naturarum, proprietatum, operationum earum.

V.

Improbamus ergo Vbiquitarium dogma de reali effusione, vel communicatione diuinorū idiomatum & omnis maiestatis Dei in humanā Christi naturam: quæ per unionem sit effecta omnipotēs, omnipræfens, omniscia, vivifica, omnipotentiâ, omnipræfentiâ, omnisciētiâ & vitâ deitatis.

V I.

Quod nuperum, alystaton, sacris scripturis & orthodoxæ vetustati diametraliter aduersum cōmentum, jamdudum inuictis argumentis prostratum jacet. *Εν παρίδω* iuuentuti innuemus hæc. I. Idiomata Dei sunt ipsa *ουσία* vel essentia Dei. Erit igitur caro Christi Deo *ομοούσιος*. Α

ΤΟΠΟΥ,

τοπον, ἄλογον, ἄθεον. 2. Idiomata Dei sunt indivisa. Fuerint igitur omnia pariter communicata, nullo excepto. *Ψεῦδος* vel de ipsorum sententia. 3. Communicatio realis tollit differentiam realem: Et eadem propria eandem inferunt naturam. Inducunt igitur illi naturarum confusio- nem Eutychianam. Omitto reliqua.

VII.

Frustra verò illi ad eludenda pleraque confu- giūt ad unionem personalem, quam modò effu- sione omnis majestatis Dei in humanam natu- ram; modò sessione ad dextram, modò reali com- municatione idiomatum in naturis definiūt: rur- sus hanc suam communicationem, modò formā & differentiam specificam, modò effectum & consequens unionis statuunt, inconstanter, ma- lè, falsò.

VIII.

Nos eis Chalcedonensis synodi (vel potius sa- cræ scripturæ) decretum, à Catholicis Orthodo- xis Ecclesijs omnibus approbatum, opponimus: *Profitemur unum Christum in duabus naturis ἀσυγ- χύτως, ἀτρέπτως, ἀδιάκρητως, ἀχωρίτως, manife- statum, hancquaque differentiam naturarum (eoq; & idiomatum) propter unionem sublatam, sed potius utriusq; nature in unam personam concurrentis pro- prietate servatam: non ut in duas personas dividatur, sed ut idem sit Deus verus & homo verus &c.* Quam confessionem universa vetustas Orthodoxa pro- bavit, & frequenter hoc inculcavit: *Salva propri-*

tate natura utriusq₃, natura inviolabilis natura est unita passibili. Tenet utraq₃ suam proprietatem. Ac, ut personam non dividunt propria naturarum: sic unitas personæ non potest utriusq₃ natura propria confundere vel auferre. Vide Leonem M. ad Flavianum epist. 10. & Fulgentium de incarnatione c. 11.

I X.

Nec juvat adversarios appellatio recepta κοινωίας ιδιωμάτων, quam in alienum & peregrinum sensum detorquent: dum hanc communicationem de actione quadam λόγος, in humanam naturam idiomatica divina effundētis aut transferentis accipiunt. At nusquam in scripturis legitur Filius Dei suæ carni divinā naturam & proprietates essentielles, ut isti volunt, communicasse: sed sicut pueri κοινώνησε σαρκὸς καὶ αἵματος, communicant carne & sanguine, sic ipse consimiliter eorundem particeps factus: id est, assumfisse semē Abrahæ, & naturam verè humanam. Hebr. 2. v. 14. 16. Vbi verbum istud communicandi de incarnatione dicitur: non de effusione seu communicatione reali.

X.

Communicationem idiomaticam definierunt Orthodoxi formam loquendi de Christo, quā propria unius nature tribuuntur toti personæ, ab alterutrâ naturâ denominatæ, in concreto, non in abstracto. Quam ideò veteres orthodoxi nuncuparūt *Ἐπιζευξιν* & *Ἐναλλαγῆν* nominum, *Synecdochem*.

chen, Tropum antidoseos, Antidosin, Alloëosin, id est, mutuatam, alternatam, reciprocam attributionem: ut Nazianzen. lib. 4. de Theol. Theoderet. dialog. 1. 2. Cassianus de incarn. lib. 3. c. 6. Damascen. lib. 3. c. 3. 4. de Orth. fide.

X I.

Et hæc communicatio non verbalis seu ficta, sed vera, & realis quoque est, facta non in naturis, sed in persona, in qua sunt duæ naturæ perpetuò distinctæ. Commune quidem est officium utriq; naturæ, sed non communes proprietates; quæ nihilominus personæ realiter insunt. Ut enim Deus realiter est homo, sic realiter est natus, passus, mortuus, ascendit in cælum, &c. Sed non propterea deitate suâ passus est, sicut multi contendunt.

X II.

Ideò verè & Orthodoxè dicimus in concreto: Deus, λόγος, est homo, incarnatus, passus, crucifixus: Et, virgo Maria est Θεοτόκος: Homo Christus est Deus, genitus ante secula ab æterno, omnipotens; infinitus, &c. Sed malè naturas earumq; proprietates mutuò prædicaremus in abstracto: ut, Deitas est humanitas, passa, crucifixa: Humanitas est Deitas, æterna, omnipotens, infinita. Sic docuit scriptura sentire & loqui: *Deus est conspicuus factus in carne: qui tamen invisibilis: Deus redemit Ecclesiam suo sanguine, qui tamen est spiritus. Homo Christus, qui ascendit, descendit prius. Filius Dei est natus ex semine Da-*

vidis, secundum carnem: Qui ex patribus κατὰ σάρκα, est supra omnes Deus laudandus in secula. Dominus gloria est crucifixus. i. *Timoth* 3. 16. *Coloss.* 1. 15. 1. *Tim.* 6. v. 16. *Act.* 20. 28. *Iohan.* 4. 24. *Ephes.* 4. 10. *Rom.* 1. v. 3. *Rom.* 9. 5. 1. *Cor.* 2. 8.

XIII.

Concretum hîc dicitur nomen personæ, in qua sunt duæ naturæ, ut Deus, λόγος, Filius Dei, Dominus gloriæ: Homo, filius hominis, semen mulieris: Interdum etiam caro, ut *Ioh.* 1. 8. sermo factus est caro. i. homo. Abstractum est appellatio naturæ, ut Deitas, humanitas. Explodenda autem est inaudita illa & nudius tertius fraudulenter excogitata Nestoriana depravatio vocis Abstracti pro distracta, seu per se extra unionem cōsiderata natura humana: qualis neque fuit, neque est, eoque ne quidem talis fingi vel considerari debet.

XIV.

Sic frequenter monēt patres, vt studiosè distinguamus & naturas, & naturarum ac personæ nomina: Ut videamus, quæ de filio Dei secundum quid dicantur; ut dextrè intelligamus dicta de Christo, quæ contraria ei tribuere videntur: ac tam naturarum confusionem, quàm personæ diuisionem euitemus: cū errorum & hæreseon causa sit confusio nominum personæ & naturarum. *Iustin. Mart. in Expos. fid.* *Tertul. de Trin.* *Arhan. or. 4. cont. Arian.* *Gregor. Nazian. Serm. 21. de*

Filio

DE PERSONA CHRISTI. 25

Filio. Cyrill. l. 10. Thes. c. 3. & 7. Ambros. de fide l. 2. c. 3. 4. & l. 3. c. 3. August. l. 1. de Trin. & 3. c. 10. Et Ep. 102. Theodoret. Dial. 3. Damasc. l. 3. c. 4.

XV.

Hinc apparet, meritò nos repudiare communicationis genus tertium Ubiquitariorum, quòd scilicet λόγος actu communicarit humanitatì suæ omnipræsentiā, ut ipsa in λόγω sit illocalis ac ubique. De hoc enim attributo principaliter, & inde ab origine cōtroversia Eucharistica contendunt, ut corporalem præsentiā & oralem esum carnis in pane Cœnæ quoquo modo obtinere posse videantur.

XVI.

Intolerabilis etiam est eādē ob causam inventa corruptela articuli de ascensu Christi in cœlum. Primùm enim, quid & ubi cœlum sit, imò etiam, ubi Christus sit, ambigunt. Aliquibus cœlum est ipse Deus, & Dei potestas & regnum universale: Alijs duntaxat gloria, gaudium & beatitudo: Nonnulli scribunt: cœlum est ubi Deus est, & ipsum universum, in quo Satan & dæmones sunt; ideo Christo non fuisse latum unguem aut pilum à terra recedendum, ut in cœlum ascenderet. Deinde ascensus istis est disparitio, dispensatorium & externum spectaculum, depositio visibilitatis & infirmitatis. Deniq; monstra fingunt de tempore ascensus. Invisibiliter enim ascēdisse Christum à momento conceptionis: item multi-

B 5

plican-

plicant ascensionem. Aliam enim in utero, aliam in cruce, aliam denique visibilem in monte oliveti; tamen sine loci mutatione, factam imaginantur. Brent. de union. personal. pag. 18. de maest. pag. 159. 160. Recognit. 149. 181. 204. Iacob. & Andrea. cont. Orthodox. consens. pag. 33. cont. Brem. pag. 180.

XVII.

Apagè teratologias istas. Constanter teneamus sanam fidem, ascendisse Christum propriâ, verâ & locali migratione ex his in istis terris sursum, supra omnes hos visibiles cœlos, in locum, ubi est thronus Dei & civitas seu patria illa, ad quâ & nos anhelamus, Sic credidit Catholica Ecclesia. Irenæus vocat ascensionē ἐνσαρκον ἀνάληψιν. Gregorius Nyssenus μετάστασιν τοπικὴν. Tertullianus, *Ascendi in superiora cœlorum. Hic sedet: hinc venturus* &c. Epiphan. α. ω, sursum est corpus Domini. Augustinus ait, *corporaliter abisse, absentasse se corpore; corpus intulisse cœlo, etiâ in cœlo esse visibile, locale, corporeū, in loco.* Vigilius; *Hoc erat ire ad patrem & recedere à nobis, auferre de hoc mundo naturam, quam susceperat ex nobis.* Et, *per naturâ carnis loco circumscribitur, & nunc in cœlo est, & non in terra,* Fulgent. *Ascendit quia localis & verus homo, & c. humana substantia non fuit ubiq, diffusa, &c.* Sic reliqui Doctores veteres omnes, post etiam Scholastici, & pontificij: quibus confessio Augustana & articuli Smalcadici in hoc capite de persona Christi se cōsentire fatentur. Luc. 24. 51. Act. 1. 7. Ephes. 4. 9. Hebr. 7. 26. Orat. con. Eun. Cont. Prax: Cypr. de idol. &

idol. & expos. Symb. Ruff. Athanas. disput. c. Ari. Cyrill. in Ioa. lib. 9. 10. Chrysof. homil. de ascens. Epiph. in Ancora. Hieron. ad Dama. & cont. Ioh. Ierosol. Theodoret. dialog. 2. & 3. August. epist. 57. & 146. tract. 22. 30. 31. 40. 50. 78. 111. in Ioha. de Agon. Christiano c. 24. 25. Ser. 60. de verb. Dom. de Symb. lib. 2. c. 7. li. 4. c. 7. De fide & Symb. c. 6. Vigil. lib. 1. cont. Euty. & lib. 4. Fulgent. lib. 2. ad Thrasim. & c.

XVIII.

At enim (objicere solent) praesentiam Christi in mundo sic tollitis & negatis. Minimè verò. Nam primùm, *et si reliquit Dominus noster mundum corporali discessione, & perrexit ad patrem hominis ascensione; tamen non deseruit mundum praesentia gubernatione*: sicut olim dixit Augustin. tractat. 102. in Iohan. Et Vigilus lib. 1. contra Euty. *Recessit secundum humanitatem: secundum divinitatem est nobiscum usq; ad consummationem saeculi. Iuxta formam servi, quam in caelum abstulit, absens est, per formam Dei praesens, & c.* Deinde dicimus, non deitate solum, sed etiã *εὐρυγεία*, gratiã, donis spiritus sancti, & *κοινωνία* vel communicatione sui Christum Ecclesiae & fidelibus omnibus esse praesentissimũ; ut qui caput, nos membra, sibi copulet arctissimã atque vivificã unione; adeò ut Ambrosij illud meritò hinc usurpemus: *Praesentior est, qui se animis inserit, quàm qui oculis protestatur. Plus enim est mente connecti, quàm corpore copulari.* Contra Symmachum.

XIX.

Neque solvit hæc assertio vinculum unionis hypostaticæ: quod temere metuunt aliqui, Nestorianismum nobis exprobrantes injuriâ. Quos, si dociles essent, erudire poterat Vigilus lib, I. eleganter astruens, non metuendam personæ divisionem ex distinctione proprietatum utriusque naturæ. Cyrillus etiam, acerrimus alioqui Nestorij oppugnator, & unionis hypostaticæ assertor orthodoxus, nihilominus affirmat, Christum carne absentem: item aliud esse, naturas distinguere, aliud dividere. Cyril. in Johan. lib. 8. cap. 7. & l. 9. cap. 22. Epistola posteriori ad Successum Isauriæ Episc. Diocæs. Ratio manifesta est, jam olim ab Augustino dicta: Quia filius Dei in corporis sui templo totus, etiam ubiq; fuit totus. Cum itaque λόγος ubique semper sit totus, ut simplicissimus & ἀμέριστος .i. impartibilis; idem in & cū assumpta carne existit, eam gestat & sustentat, ab ea nunquam recedit aut separatur: Sicut nec in statu humilitatis Christo hinc inde loca mutâte, quin nec in morte quidem, animâ à corpore disjuncta, cessavit vel abrupta est unio. Quare prorsus ἀθεόλογον est, fingere Christum dimidium, vel λόγον ἀσαρκον, nisi caro eius sit & dicatur ubique.

Neque sessio ad dextram patrocinetur omnipræsentix naturæ humanæ, cum nihil aliud sit hæc sessio

fessio, quàm exaltatio Mediatoris Christi ad perfectionem regni & sacerdotij; eiusque summa maiestàs, & gloria ineffabilis tâquam capitis Ecclesiæ, Judicis mundi, Domini creaturarum, e-
vecti in excellentem sublimitatem: sed sine humana naturæ destructione. *Eph. 1. 20. Philip. 2. 9. Hebr. 1. 13.*

XXI.

Turpis igitur est error, sessionem ad dextram cum unione & incarnatione; vel etiam ascensione in cœlum: atq; ita statum exinanitionis & glorificationis confundere: Et maiestatem Christi in communicatâ participatione naturæ & idiomatum Dei, & infinitâ præsentia humanæ naturæ constituere. *Nam de Christo non ita dicere, ut est, etiamsi honor videatur, iniuriâ est, ait Cassianus de incarnatione lib. 1. c. 1. Et Cassiodorus, Christus non aliter est extollendus, quam verbo Dei docemur, ne inanibus animi nostri sigmentis serviamus, nõ Christo. Et Augustinus; Qui videntur sic honorare Christum, ut negent carnem eius, nihil nisi mendacem eum prædicant. August: tract. 8. in Iohan.*

XXII.

At verò si quæras, in quibus igitur Christi hominis majestas consistat; Respondeo: in gratiâ unionis, in gratiâ habituali, in dignitate officij, & in cultu, ac honore. Nam hic homo, verus est Deus, naturâ & gloriâ Deo patri æqualis: Et licet humanitate sit inferior Deo, & minor Patre: tamen exaltatus supra angelos, eminent excellentissimis

simis donis, quæ tãto numero & tanto gradu nulli creaturarum insunt: Et officium Mediatoris administrat gloriosissimè, regnans potenter in cœlo & in terra, colligens Ecclesiam, & dominãs in medio inimicorum, dum eos pedibus suis planè subjiciat: ideóque tanquam Dominus & Judex universalis & caput Ecclesiæ, uno latrias cultu ab universa Ecclesia angelorum & hominum, honoratur, adoratur & celebratur.

XXIII.

Jam evanescit & illa calumnia, quã nos aliqui gravant, perinde ac si homini Christo latrias, adorationisq; cultum detrahamus & negemus. Atqui professi semper sumus cum Orthodoxa vetustate, totum Christum adorãdum esse uno latrias cultu: Et invocatione eius carnem etiam complectimur: quia hanc in vnitatem personæ assumpsit λόγος, & inhabitat ἐν χωρίσῳς καὶ ἀδιαιρέτως.

XXIV.

Sed in eo jure dissentimus ab antagonistis, quòd ipsi causam adorationis esse contendunt communicatam omnipræsentiam, omnipotentiam, omniscientiam carnis Christi. Quod Arianos olim sensisse, testatur Cyrillus in Johannem libr. 2. cap. 141. & 142. Vbi clarissimè nostram cõfessionem recitat: *Filium Dei ob æqualitatem substantiæ cum patre æqualiter honorandum esse: quia præter solum Dominum Deum nil adorare scriptura jubeat.*

DE OFFICIO CHRISTI 31

jubeat. Ergo si propter adventivas dignitates adorandum putant (*Ariani*) non creatorem, sed creaturam adorant, recentem quendam Deum ex imperitia fingentes. Et *Theauri* lib. 2. cap. 1. palam affirmat: Nul- li prorsus naturæ, præterquam Dei, adorationem tri- bui, &c.

Sic docuit antiquitas veneranda Augustin serm. 58. de verbis domini, & tract 23. in Johan. Si Fi- lius non est naturâ Deus, nec adorandus est, &c. Vide Epiphanium in Ancorato: & Damasce- num lib. 4. cap. 3. vbi perspicuè rem declarat, & ait: Non dicimus, quòd carnem adoremus nu- dam, sed carnem Dei, hoc est, incarnatum Deum.

Quid quòd adversa pars, vi veritatis adaëta, fa- tetur in apolog. lib. Concordiæ cap. 1. humani- tatem assumptam per se etiam in unione persona- li quâ creatura, consideratam, non adorari pos- se vel debere? vel igitur secum conflagunt, vel te- merè litigant.

Hactenus Orthodoxæ doctrinæ de persona Christi vindiciæ. Progrediamur ad officium eius, cuius consideratio non minus necessaria, & sa- lutaris.

DE OFFICIO
CHRISTI.

I.

OFFICIUM Christi consistit in triplici fun- ctione, Prophetica, sacerdotali, regali: ad
quas

quas à Deo patre unctus est oleo lætitię. i. ordinatus, & spiritus sancti donis cumulatissimè ornatus: sicut etiam fuit per veteres illos prophetas, reges, sacerdotes, ungi solitos, repræsentatus. *Psal. 45. v. 8. Heb. 1. v. 9. Iesaiæ 61. v. 1.*

I I.

Hic enim Messias .i. Unctus domini, est ille promissus olim Propheta. *Deutero. 18. v. 15. Act. 3. vers. 22.* Imò princeps Prophetarum, Sapientia patris, & doctor cœlestis: qui inde ab initio revelavit Deum, quem nemo vidit, nec nisi ipso patefaciente, nosse potuit: qui legem promulgavit, & post à corruptelis Pharisaicis repurgavit; ac veteribus prophetijs finem imposuit, implendo prædicta: qui voce evangelij etiãnum in mundo colligit ecclesiam, & dat doctores & pastores, per quorum ministerium efficaciter operatur in electis, intus mentes illuminans, & corda permovens ad credendũ & obtemperãdum Evangelio.

I I I.

Idem est verus ille ἀρχιερεὺς .i. summus & æternus sacerdos secundum ordinem Melchizedek, qui solus unicum verè propitiatorium sacrificium pro peccatis nostris, nempe seipsum, victimam immaculatam bonæq; fragrantia, semel obtulit, & apud Patrem assiduè pro nobis intercedit, efficiens ut propter perpetuum sacrificij sui vigorem in gratiam recipiamur.

I V.

Denique Rex est, qui Ecclesiam suam per universum

versum mundum diffusam, verbo & spiritu gubernat, & tuetur contra hostes, eamque ornat & instruit donis, & tandem cœlesti gloria coronabit, hostibus debellatis, & in æternas pœnas præcipitatis.

V.

Ergò longùm valeant omnes illi doctores, qui novis legibus, hominumq; mandatis, conscientias onerant & constringunt: omnes sacrificuli, qui sacrificium *ἱλαστικόν* se quotidie offerre somniât: Pontifices denique Romanenses, qui pro capite Ecclesiæ universali sese gerentes, miserabili tyrannide Ecclesiam opprimunt, inque visibilem monarchiam, regnumq; mundanum eam transformant, suam istam *ἱεραρχίαν*, pro verâ Catholicâ Christi Ecclesiâ, clamosissimè venditantes. Hi enim sunt *ἀντίχριστοι*, qui talia audent.

VI.

Ex dictis patet, qualia & quanta sint Christi in nos beneficia, quæ primùm in statu humilitatis seu exinanitionis nobis est promeritus patiendò: jam autem in statu gloriæ seu exaltationis, nobis adhuc potenter confert.

VII.

Tota quidem vita Christi in terris fuit continua passio miseriarum & calamitatum innumerarum: sed tamen passionis nomine *κατ' ἐξουχὸν* intelligitur extremus actus & colophon humiliationis ac obedientiæ ipsius, quo se ad mortem,

C

eamque

eamque crucis maledictæ summisit, atq; ita κατὰ πρόβην factus, & horrendam iram Dei adversus peccata nostra & ineffabiles cruciatus, non corpore solum, sed etiã animã perpeffus est, ut nos à maledictione legis, & potestate Satanæ redimeret.

VIII.

Hinc quoque perspicuum est, quod sit salutare illud remedium nobis ægris ad sanitatis pristinæ recuperationē, à summo isto Medico ac pastore & curatore animarum nostrarum, ut appellatur 1. Pet. 2. 25. acquisitum, allatum, oblatum, & collatum.

IX.

Nimirum unicũ & efficacissimum antidotum cõtra peccati & mortis venenũ est λύτρον, meritũ & satisfactio Christi. Nam hic verè morbos nostros pertulit, & dolores nostros portavit, vulneratus & attritus ob prævaricationes nostras: Huius vibicibus & livore sanati sumus, huius sanguine abluti & mundati ab iniquitatibus. Hic semet ipsum dedit pro peccatis nostris, eãque pertulit in corpore suo super lignum, Hic est pax nostra reconcilians nos Deo per crucem, factus pro nobis exsecratio, ut benediceremur; Hic unica oblatione consecravit in perpetuum eos, qui sanctificantur: Hic unus denique est Jesus, id est servator, ἰλαστήριον, ἰλασμοί, ἀπολύτρωσις, propitiatio, redemptio, & autor salutis æternæ. *Jesai. 53. v. 4. v. 5. Apoc. 1. v. 5. 1. Iohann. 1. v. 7. 1. Cor. 6. v. 11. Gal. 1.*

DE OFFICIO CHRISTI

Gal. 1. v. 4. 1. Pet. 2. v. 24. Ephes. 2. 14. Gal. 3.
v. 13. Heb. 10. v. 14. Matth. 20. v. 28. Rom. 3.
v. 25. 1. Joh. 2. v. 2. 1. Cor. 1. v. 30. Eph. 1. v. 14.
Heb. 5. v. 9.

X.

Absit ergo, ut ἀλεξιφάρμακον vel medicinam
aliam aliunde requiramus; aut à nescio quibus Di-
vis & sanctulis, aut ex imaginario quodam the-
sauro synagogæ Romanensis expetamus: atq; ita
veram illam panaceam cœlestis archiatri vilipen-
damus, & abijciamus: quum hic medeatur omni-
bus morbis nostris *Psf. 103. v. 3.* & populo suo pro-
miserit: Ego ero curator, vel sanator tuus. *Exod. v.*
15. 26. Ego ipse deleo iniquitates tuas propter
me. *Jes. 4. 3. vers. 26.* Ego pereuntem ovem requi-
ram, depulsam reducam, fractam obligabo, agro-
tam confirmabo. *Ezechiel. 34. 16.*

XI.

Nos potius de hujus salutiferi pharmaci recta
applicatione sollicitè cogitemus: ut eius vim ac
efficaciam in nobis ipsi sentiamus.

XII.

Nam etsi pretij, lytri & remedij huius à Christo
allati, & in Evangelio oblati, magnitudo & vis
tāta est, vt totius mundi & omniū hominum pec-
catis delendis sufficiat: tamen eius efficaciam & sa-
lutem ij soli percipiūt, qui satisfactionem & me-
ritum Christi vera fide sibi applicant, ut magno
consensu tota scriptura tradit. *Marc. 16. v. 16.*

G ij

Joh. 10

*Johan. 8. v. 24. Act. 10. v. 43. Rom. 3. v. 22,
Heb. 5. vers. 9.*

XIII.

Meritò igitur repudiamus absurda deliria de universali quadam redemptione, justificatione, reconciliatione, remissione peccatorum, regeneratione, sanctificatione, imò & electione omnium hominum promiscuè, etiam infidelium, ac reprobatorum.

XIV.

Nec enim indifferenter omnes homines elegit Deus, sed eos tantum, quos prædestinavit *ἐκ προνοίας* per Christum secundum *ἐκ προνοίας* voluntatis suæ ad laudem gloriosæ gratiæ suæ: quosque dedit Filio, tanquam oves & peculium. Quos autem prædestinavit, eosdem vocat secundum propositum, & efficaci vocatione trahit, ut veniant ad filium, eosque fide vera donat, ut pastoris sui vocem audiant & sequantur: quos ita vocat, etiam justificat, & tandem glorificat. *Eph. 1. 5. 11.*
Johan. 6. 36. & 10. 15. Rom. 8. 30.

XV.

Et ipsa prædestinatio est præparatio gratiæ donationis, quâ nos adoptavit in filios per Christum Iesum: *ut definit Aug. de fide ad Pet. c. 35. & de bono perseverantiæ c. 14.* Est præsciëntia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur. Item: Est decretum miserendi, h, e, per gratiam & media ab ipso disposita ad summum finem .i. gloriam, perducendi. Sicut contra Re-
probatio

probatio est decretum non miserendi, sed in nativa cæcitate & perditione relinquendi, & tãdem ob peccata in æternas pœnas abijciendi.

XVI.

Aliàs quidem prædestinatio generalius sumtum electionem, tum reprobationem, tanquam species, complectitur; & sub providentia Dei cõtinetur, à qua differt eo, quòd hæc ad universa se extendit. Quia providentia Dei est præscientia certa rerum omnium, & voluntas liberè, sapienter, justè cuncta decernens, & decreta potenter efficiens, ac singula conservãs & gubernans; Prædestinatio autem ad rationales creaturas (puta homines, de quibus solis hîc agitur) & earum ultimum finem (ut beatitudinem) refertur.

XVII.

Ita prædestinatio est æternum & immutabile Dei consilium, quo proposuit aliquos de humano genere in peccatum ac mortem lapsuro, ex gratuitâ misericordiâ in Christo eligere, sanctificare, justificare, æternâque vitâ donare: reliquos verò justo judicio relinquere in pravitate & peccatis suis, ac tandem æterna morte punire. Fulgẽtius sic descripsit lib. 2. ad Monimum; Prædestinatio est præparatio operum Dei, quæ in æterna sua dispositione aut misericorditer se facturum præscivit, aut justè.

XVIII.

Sed hîc cum Apostolo Rom. 8. loquimur de prædestinatione in specie, sive sanctorum, quæ
 C 3 est ipsa

est ipsa electio; & hanc dicimus veram fidem, conversionem, justitiam, sanctitatem includere, ponere, & adferre. Quotquot enim præordinati sunt ad vitam, ij credunt, & ad Christum veniunt suo tempore: *Act. 13. v. 48. Joh. 6. v. 44.*

Qui verò nunquam veniunt & credunt, neq; prædestinati, aut Filio dati à Patre, nedum Deo reconciliati, justificati, sanctificati unquam fuisse intelliguntur.

XIX.

Neque potest effectus misericordiæ Dei eligentis sic in hominis potestate esse, ut frustra Deus miseratur, si homo nolit: quia si vellet etiam reluctantium misereri, posset eos ita vocare, ut moverentur & sequerentur, *inquit Augustin. lib. 1. ad Smplic. & de prædest.*

XX

Nihilominus Evangelicæ promissiones sunt & manent universales: quia ad omnes & singulos credentes quorumvis locorum & temporum pertinent, & universos eas fide apprehedentes comprehendunt ac consolantur. Nam hypothesein & conditionem fidei illis annexam esse, luce meridiana clarius est ex dictis Joh. 3. v. 16. *Ita Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum dederit: VT OMNIS QUI CREDIT IN EUM, NON PEREAT, SED HABEAT VITAM ÆTERNAM. QUI CREDIT IN FILIUM HABET VITAM &c. Act. 10. v. 43. Huic omnes Prophetæ testimonium ferunt quòd remissionem peccatorum accepturum*

cepturum

cepturus sit per nomē eius Omnis qui crediderit in eum.
 Rom. 3. v. 22. *Iustitia venit in omnes & super omnes
 credentes.* Ac vocat quidem omnes Christus ad se,
 promittens refectionem & gratiam suam. Matth.
 II. sed non nisi venientibus. His igitur est pro-
 missio καθόλου, non ijs communis, qui vocantem
 surdâ aure prætereunt. *Qui enim non credit, jam
 condemnatus est: & non videbit vitam, sed ira Dei
 manet super eum.* Joh. 3. 18. 36.

XXI.

Imò hæc credentium universitas est ipsa Ca-
 tholica Ecclesia, quam in symbolo credimus &
 cui divinæ illę opes Evangelij, & in primis quæ ul-
 timis articulis continentur bona, Remissio pec-
 catorum, resuscitatio gloriosa & vita æterna, pro-
 missa & propria sunt.

XXII.

Licet enim Ecclesia generaliter dicatur cœtus
 vocatorum, & profitentium veram doctrinam:
 in quo multi versantur, & interdum eminent hy-
 pocritæ: tamen vera Catholica Ecclesia est com-
 munitio sanctorum, ac panegyris. I. conventus &
 concio primogenitorum qui conscripti sunt in
 cœlis. Heb. II. 23. sponsa Christi, civitas, ager,
 vinea, domus Dei, gens sancta, regale sacer-
 dotium: Id est, cœtus prædestinatorum vel ele-
 ctorum ad vitam æternam, & spiritu sancto re-
 natorum, vera fide Christum recipientium, & in
 ea perseverantium. Sic Augustin. ait, Ecclesiam
 Catholicam esse, quæ rectè credat in Deum: Et

Catholicos, qui sint fideles & oves Christi. *Ad
Neoph. & tract. 45. in Johann.*

XXIII.

Et hæc Ecclesia ex puro ministerio verbi & sacramentorum, & obedientia erga illud agnoscitur: nō autem ex visibili quodā splendore, multitudine, successione, & fallacibus eiusmodi notis, quales Pontificij jactitant, nec impiorum synagogis unquam defuerunt.

XXIV.

Falluntur igitur & fallunt, qui reprobos etiam Ecclesie veræ ingerunt, & gratiā vel reconciliatione Dei, remissione peccatorum & ceteris beneficijs Christi, non minùs, ac electos sive credentes, participare clamant.

XXV.

Hæc autem gratia Dei cur ad illum veniat, ad illum non veniat, occulta causa esse potest injusta esse nō potest, inquit Aug. *de peccator. merito & rem. lib. 1. c. 21.* Ut enim discretio Ecclesie à ceteris gētibus pendet à solius Dei beneplacito: sic & singulorum eius membrorum efficax vocatio & acceptatio, singulare Dei donum est: qui in alijs indebitam misericordiam, in alijs debitam justitiam voluit ostendere.

XXVI.

Remissio peccatorum est donum Dei gratuitum, quo fidelibus peccata non imputat, sed ex misericordia condonat offensas & pœnas commeritas propter satisfactionem Christi: idque in
hac vita

Ad
 & fa-
 osci-
 multi-
 otis,
 yna-
 tiam
 zilia-
 s be-
 edē-
 t, ad
 nju-
 &
 ete-
 sic &
 io &
 alijs
 usti-
 tui-
 d ex
 om-
 e in
 vita

hac vita: non demum à morte animabus purgatorio quodam igne lustratis & bene perpurgatis. Nam postquam hinc excessum fuerit, nullus remissioni peccatorum, ut nec pœnitentiæ, locus est relictus. *Cyprian. contra Demetrian. Epiphan. l. 2. contra hæres. Novat.*

XXVII

Sed post hanc vitam expectanda fidelibus est resurrectio carnis, id est, restitutio ejusdem substantiæ corporis, quod nunc gestant, eidem animæ uniti, & glorificati, ad beatam immortalitatem.

XXVIII.

Denique vita æterna; finis fidei nostræ: 1. Pet. 1. 9. ultimum in pietate Christiana, quæ erit plena visio ineffabilis pulcritudinis, quæ sanctis & Deum timentibus reposita est: ait *Augustin. in enchirid. cap. 5.* vel, est illustris Dei agnitio & celebratio, conformitas cum ipso, lætitiæque in eo, ac gloria, & felicitas immensa, omniumque bonorum sufficientia, in æternum duratura.

DE FIDE ET JUSTIFICATIONE

I.

CUM igitur fides sit unicū medium percipiendi Christum, & summa eius beneficia, nostræ salutis necessaria, naturā & vim ejus expendamus.

II.

Fides hæc non est ea, quæ dicitur historica, videlicet nuda cognitio, & assensio, quâ credimus asseverationibus divinis; vel quâ profiteamur & approbamus verâ Ecclesiæ doctrinam, etiam cum lætitiâ: quod faciunt *πρῆσκαυροι*, promissiones corporales cupidè arripientes, neq; est ea, quæ miraculorū dicitur, quæ est singulare quoddam donum & impulsus Spiritus sancti, ad mirabilia opera peragenda: qualis & hypocritis sæpè cōtigit.

III.

Sed est *πληροφορία καὶ πεποίθησις*. i. e. certioratio, & fiducia, vel notitia fiducialis gratiæ reconciliationis cum Deo promissionem gratiæ, salutis & vitæ æternæ, & justitiam Christi sibi sigillatim & certissimè applicans, in favore Dei acquiescens, tristitiam & metum superans, ac per caritatem efficaciter operans *1. Thessal. 1. 5. 2. Tim. 1. 12. Eph. 3. 12. Gal. 2. 20. & 5. 6.*

IV.

Hæc fides sicut est Electorum propria, sic est certa arrha adoptionis & hæreditatis cœlestis: quia *χάρισμα ἀμείλα μέλητον* Dei.

V.

Itaq; non probare possumus illorum opinione, qui fidem in electis penitus amitti & prorsus extingui dicunt: quia sic gratiæ divinæ, promissionum Evangelij, spei, salutisq; certitudinem, & ipsum

ipsum solatij nostri firmamentum labefactant,
adeoque evertunt.

V I.

Licet enim etiã fideles subinde cum varijs dubitationibus, & diffidentia carnis suæ luctari necesse sit: imò fidem etiam quassent & sopiant lapsibus contra conscientiam: tamen fides victrix tandem emergit, nec unquam planè deficit aut excidit. Quia fidelis & verax est, qui dedit initium, & promisit incrementum, ac perseverantiam; nec intercessio Christi pro suis unquã potest esse irrita: *Oravi pro te, ne deficiat fides tua. Luc. 22. Quid autem oravit (inquit Aug. de corrept. & gent. c. 7.) nisi ut Petrus haberet in fide fortissimã invictissimã perseverantissimã voluntatẽ? Et Chryf. ac Theoph. hac paraphrasi dictum illustrent: Etsi paulum concutiendus es, tamen habes recondita semina fidei.*

V I I.

Hac fide dicimus, hominem justificari coram Deo; quia fides Christum amplectitur, & nobis meritum ac justitiam eius applicat.

V I I I.

Justificatio est actio Dei, quã gratis sine ullo nostro merito nobis credentibus peccata remittit, & meritum justitiam, obedientiam, & satisfactionem Christi imputat, & nos in gratiam recipit, ad gloriã suam, & nostram salutem ac beatitudinem æternam.

I X.

Principalis causa justificationis est ipse Deus,
qui

qui justificat impium *Rom. 4. 5. & c. 8. 33.* quia solus remittit peccata, & imputat justitiam. Materialis & meritoria causa est satisfactio, meritum, sanguis & obedientia Christi. *Rom. 3. 25. & c. 5. 8.* Formalis est ipsa imputatio justitiæ, quâ coram Deo justi constituimur. Finalis causa est, ut soli Deo gloria clementiæ & justitiæ tribuatur, & nos salutem, eamque firmam & ratam, obtineamus.

X.

Fides autem, non nisi instrumentalis causa justificationis est ex parte nostra: quia fide ceu manu apprehendimus & applicamus nobis justitiam Christi, eiusque imputationem à Deo factam.

XI.

Ideò non concedimus Pontificijs, justificationem esse infusionem justitiæ inhærentis, fidei, spei, caritatis, ipsamque regenerationem vel sanctificationem: nec istud: fidem esse radicem & initium justificationis: ut timorem Dei: & ad eam disponere. *Bellar. de justif. lib. 2. c. 2. 3, & lib. 1. c. 13.*

XII.

Ac solâ fide justificari nos dicimus; quia sola fides est organon apprehendens justitiam Christi, cuius solius sanguis expiat peccata: propter quem solum in gratiam à Deo recipimur, & justi reputamur. Nam & ipsam fidem, quâ virtus est, sive opus Deo cultum præstans, non minus, quàm caritatem & alia opera excludimus ab efficientia seu virtute justificandi: ut homo non in se, vel ullius operis dignitate, sed in Domino glorietur; cuius
gratia,

gratia, nisi gratuita sit omni modo, neque gratia erit ullo modo.

XIII.

Particula SOLA, non est προθήκη, nuper demum à nostris excogitata, sed olim à veteribus doctoribus etiam usurpata, quin & scripturis cōsentanea. Nam & in Evangelio invenimus, μόνον πίστευε, *solum crede*. Marc. 5. 36. Luc. 8. 50. Et apud Paulum frequentissimam illam antithesin, *non ex operibus; sed fide gratis, sine lege: &, non justificamur, εἰ μὴ, nisi per fidem*. Gal. 2. 16. Et Patres disertè nonnunquam habent, *nos sola fide justificari*: Ut Basilius homilia de humilitate: *Novit pius, se sola fide in Christum justificatum*. Origenes Rom. 3. *sufficere solius fidei justificationem*. Hilar. in Matth. 9. *fides sola justificat*. Hesych. in Levit. l. 1. c. 2. *Ambros. in Rom. c. 3. 4. 9. Sola fides posita est in salutem*. Chrysost. in Rom. 3. & ad Galat. *qui sola fide nritur, benedictus est*. August. tr. 42. in Iohan. *fide sola possunt à peccatorum obligatione liberari*.

XIV.

Opponitur istud SOLA, non ἀπλῶς operibus, quasi fides justificās sit cassa vel destituta bonis operibus; sed operum meritis: quæ quidem nulla esse possunt coram Deo. Quia bona nostra opera ònia sunt imperfecta, vitiosa, polluta. qualia justitia Dei non admittit. Deinde quæ bona, sunt Dei dona, non nostra: denique debita *Ies. 64. 6. Eph. 3. 12. Luc. 17. 10. Si feceritis omnia, dicite, servi inuti-*

vi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. August. Humana merita conticescant, quae perierunt per Adam, & regnet sola gratia Dei. Meritis suis nil tribuunt sancti, totum non nisi misericordiae Dei. Idem. Gratia salvifica non meritis redditur, sed gratis datur, propter quod gratia nominatur. Et: cetera vitia tantum in malefactoris valent, sola autem superbia etiam in rectè factis cavenda est. Vnde admonentur illi, ne dona Dei suae potestati tribuendo seseq; extollendo, gravius pereant, quam si nil boni operarentur. In Psal. 88. De nat. & gra. cap. 4. & 27.

XV.

Falsa sunt igitur dogmata pontificia, quòd fide, quâ habitus infusus, & ratione efficientiæ; quòdque inhærente iustitiâ; quòd operibus caritatis justificemur; quòd mereri possimus, vi mortis Christi; quòd satisfactiones nostræ ad meritum Christi accedere oporteat; quòd operum, in primis orationis, Eleemosynæ, jejuniij, ea sit efficacia, ut sint meritoria vitæ æternæ; quòd in operibus fiducia sit collocanda; quòd prædicatione justificationis gratuita studiū bonorū operum tollatur vel imminuatur: & quæ sunt his affinia. Bellar. de just. lib. 1. ca. 12. l. 2. 15. l. 4. l. 5. c. 1. 7. Concl. Trident. sess. 6. c. 4. 10. 26. 32. & 14, 6. 8. 9.

XVI.

Fidei causa principalis est spiritus Sanctus: instrumentalis, ministerium Ecclesiasticum, ideo divinitus institutum; prædicatio nempe verbi, & usus

DE SACRAMENTIS

47

usus Sacramentorum; illâ fides accenditur in cor-
dibus, hoc confirmatur.

XVII.

His medijs spiritus Sanctus ordinariè quidem,
attamen arbitrariè seu liberè utitur ad excitandâ
& fovendam fidem. Nec enim illis vis & efficacia
infusa est aut alligata, sed spiritus sanctus spirat,
ubi vult, & distribuit sua dona prout vult. *Ioh. 3. 8.*
1. Cor. 12. Itaq; duo extrema hîc vitâda sunt, ne vel
Enthusiastarû more divina ista organa contem-
namus, vel ijs plus æquo tribuamus: quod super-
stitiosis solenne est.

DE SACRAMENTIS.

I.

SACRAMENTA Latini patres vocarunt, quæ
Græci *μυστήρια*, nempe sacros ritus, arcana Dei
beneficia & cœlestia bona, *ἀμυσήτοις* ignota & ab-
scondita, significantes, & nos Deo consecrantes.
Et propriè quidem nomen Sacramenti denotat si-
gnum: aliquando tamè & signû & signatû simul.

II.

Et veteres quidem sacramentum definierunt
signû visibile gratiæ invisibilis; signaculû rerum
divinarum; verbum visibile. Nos è scriptura sic:
Sacramenta sunt signa fœderis inter Deû & fide-
les: vel, sunt sigilla justitiæ fidei, h, e, sunt ceremo-
niæ divinitus institutæ, ut promissionē gratiæ cō-
firmēt omnibus legitimè sacramenta usurpâtibus.

III.

Hic enim principalis finis est sacramentorum, ut tanquam appendices promissionis Evangelij, sint testimonia & pignora gratiæ credentibus exhibitæ & applicatæ. Deinde nos obstringunt ad obedientiam erga Deum & veram cōversionem.

IV.

Duabus rebus constat Sacramentum, Re terrena vel signo, quo nomine tum elementum externum, tum actio seu ceremonia continetur; & Re cœlesti vel significata: vel, ut Patres locuti sunt, re sensibili, & re intelligibili; specie externa, gratia interna; forma visibili, gratia invisibili; specie corporali, virtute spiritali.

V.

Ac signa quidem pro temporum & significandi oportunitate variata sunt: res verò cœlestis una & eadem est in omnibus sacramentis, nempe Christus & eius salvifica *κοινωνία* sive communio. Una enim fides est, quæ omnes salvos facit; inquit August: de peccat: merit. & remiss. l. 2. c. 29. & tract. 26. & 45. in Johan. & cont. Faust. l. 19. c. 16. magnò errore delirant, qui putant sacramentis mutatis, etiam res esse diversas.

VI.

Signis autem res conjunctæ sunt unione, quam vocant, sacramentali, quæ non est substantialis mutatio vel conversio signorum in res, nec occultatio, delitescencia, vel subsistētia rerum in signis sed relativa, mystica, & pactionalis copulatio, quâ

quã propter analogiam res signis repræsentantur, & intellectui sistuntur, ac fidei menti obfirmantur, & communicantur à Deo.

VII.

Hinc variæ de sacramentis loquendi formæ resultant. Sunt enim aliæ phrasæ propriæ, ut in quibus signo tribuitur quod signi est, aut rei significatæ, quod ei propriè competit; aut legitimo ut in promissio gratiæ annectitur: ut, circumcisio est signum & sigillum: Sanguis Christi purgat nos à peccato; Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvabitur.

Aliæ sunt figuratæ, in quibus signorum & signatorum nomina, vel propria, effectivè permutantur. Enallagen nominum appellavit Theodoret. dial. 1. Fit enim plerunque ut signa rerum ipsarum nomina accipiant, ait Augustin. Ep. 23. ad Bonif. In levit. q. 57. ad Dulcit. quæst. 6. Harum phrasium species sunt hæ: 1. Cùm rei nomen de signo; vel ἀντιστόφως signi nomen de re prædicatur: 2. Cùm effectus proprius rei tribuitur signo, vel ἀνάπαλιw propria signorum, rei assignantur: Exempli causâ: Circumcisio est pactum æternum vel fœdus: Panis est corpus Christi: Christus est agnus paschalis: Baptismus abluit peccata: Corpus Christi frangitur: & similia.

VIII.

Atque harum prædicationum omnium hic est scopus & sensus: signis repræsentari, offerri, ob-

D

signari

signari & conferri ac exhiberi res signatas, sed in usu legitimo: ideoque nec in externis signis hærendum, aut ea pro rebus habenda: quæ miserabilis est animarum servitus; nec signa tamen fastidenda, sed religiosè sumenda esse.

I X.

Uusus legitimus est, cum pij sive fideles & respicientes sacramentis eo modo & fine utuntur, quo & ad quem instituta sunt: extra quem usum non habent signa rationem sacramenti, eoq; nec impij rebus signatis fruuntur, etsi symbola percipiant. Quia verus & à Deo institutus usus non est sine fide, & conversione.

X.

Itaq; non admittere possumus adversariorum hypotheses ἀναπρόδειξις: *Sacramenta conferunt gratiam & salutem ex opere operato: sacramentis est affixa & alligata salus, regeneratio, justificatio: Novi Testamenti sacramenta sunt exhibitiva; Veteris fuerunt tantum significativa: jam dantur alia res signata, quam olim; & diversa, quam in verbo: & alia in aliis sacramenti; & ea quidem semper unà cum signis ab externo ministro, & omnibus etiam sine fide sacramentis utentibus: ac si qua sunt his affinia* ψυχογυραφῆμαλα.

X I.

Duo agnoscimus Novi Testamenti sacramenta, Baptismum & Cœnam: illum regenerationis, hanc alimonix & sustentationis spiritualis symbolum: Non plura. Nec enim illis quinque Pontificijs

DE BAPTISMO. 57

tificijs sacramentis, Confirmationi, Ordini, Pœnitentiæ, Conjugio, Extremæ unctioni, definitio veri sacramenti competit: cùm vel non finit ritus, nedum à Deo præcepti, vel non adjunctam habeant promissionem gratiæ, de qua hic agitur.

DE BAPTISMO.

I.

BAPTISMUS est sacramentum initiationis & insitionis in Christum, quo testatur & obsignat fidelibus, in nomine Patris, Filij & Spiritus sancti aquâ baptizatis, ablutionem internam per sanguinem & spiritum: eos nempe recipi à Deo in fœdus gratiæ, mundari sanguine Christi à peccatis, & regenerari à Spiritu Sancto ad vitam æternam.

II.

Duplicem in Baptismo ablutionem esse, externam aquæ, & internam spiritus, & illam quidem foris in corpore à ministro externo, hanc verò intus in animâ à Deo ipso fieri, patet tum ex sacramentorum naturâ, quæ duabus partibus seu rebus, terrena & cœlesti, constant, tum ex illa clarissima distinctione Johannis Baptistæ; *Ego quidem baptizo aquâ: sed qui post me venit, baptizabit spiritu sancto & igne. Matth. 3. v. 11.* Hieron. in comment. Jesaiæ 4. Ex hoc dicto discimus (ait) quòd homo tantum aquam tribuat, Deus autem Spiritum sanctum

D

lanctum

sanctum, quo sordes abluuntur & sanguinis peccata purgantur.

I I I.

Externum symbolum, ablutio nempe, vel aspersio, quæ fit aquâ, confirmat fideles baptizatos de re significata, nempe interna ablutione, quæ fit per sanguinem Christi & Spiritum sanctum, id est, de summis duobus beneficijs, justificationis, & sanctificationis vel renovationis: idque ex vi promissionis, quam in Novo Testamento tâ propriè quàm figuratè legimus expressam, & ritui baptismi annexam; ut, *Qui crediderit & baptizatus fuerit, servabitur. Baptizare & abluere peccata. Baptismus est lavacrum regenerationis, & nos salvos facit. Marc. 16. 16. Act. 22. 16. Tit. 3. v. 5. 1. Pet. 3. 21.*

I V.

Nec enim aquæ baptismi vis occulta & *évèg-γεια* quædam divina lavandi à peccatis, & animas purgandi indita vel impressa est; nec omnes, quot aquâ tinguntur, propterea etiam intus abluuntur sanguine & spiritu Christi: sed externus aquæ baptismus, est sacramentum, signaculum & pignus divinum interni baptismi spiritus: qui per signum analogia convenienti representatur, ob signatur, & exhibetur in usu legitimo. *Aug. in Epist. Johan. tract. 6. Aliud est aqua sacramenti, aliud est aqua spiritus Dei. Aqua sacramenti visibilis est: aqua spiritus invisibilis est. Illa abluunt corpus, & significat quod fit in anima: per illum spiritum ipsa anima mundatur. Et in Johan. tract. 80. Cur non dixit*

dixit Dominus; mundi estis propter baptismum, quo abluti estis, sed propter verbum quod loquutus sum vobis; nisi quia in aqua verbū mundat. Detrahe verbum, & quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, etiā ipsum visibile verbum. Vnde tanta vis aquae, ut corpus tingat & cor abluat? nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur.

V.

Et sanè in baptismo Christum induimus, ut ait Apostolus Gal. 3. 27. *quicumq; in Christo baptizati estis, Christum induistis*; sed nos fideles, non infideles, nec hypocritæ. Nec enim temerè adjecit istud, IN CHRISTO, sed ut legitimum baptismum à profanatione eius discerneret. Quod dudum observavit etiam Hieronym. in istum locum: *Si quis (inquit) hoc corporeum & quod oculis carnis aspicitur, aquæ tantum accipit lavacrum, non est indutus Dominum Jesum &c.* Idem in Ezech. c. 16. *In Ecclesia qui non plena fide accipiunt baptismum, non spiritum sanctum, sed aquam accipiunt.* Aug. l. 4. *quæst. in Numer. Non prodest baptismus, si desit fides.* Et lib. 1. cap. 12. & lib. 4. c. 24. contra Donatistas præfert Catechumenum credentem baptizato sine fide. *Melior est, inquit, Cornelius nondum baptizatus Simone Mago baptizato. Iste enim & ante baptismum spiritu sancto repletus est, ille post baptismum spiritu immundo inflatus.* Cyprian. *Quantum fidei capaces afferimus tantum gratiæ haurimus.* vide libr. 2. epist. 2. ad Iubaianum.

Itaq; non assentiri possumus ijs, qui scribunt, aquæ Baptismi vim abluendi peccata, justificandi regenerandi occultam inesse: & gratiam Spiritus sancti nexu individuo coherere: sic, ut quilibet aquâ tincti etiam intus sanguine & spiritu baptizentur: & Baptismum conferre salutem & omnes regenerare: nec iis, qui ministris & signis externis actionem efficaciamve Spiritus sancti tribuunt: qui liberos sanctorum equiparant infantibus gentilium à fœdere alienorum: qui Baptismi necessitatem absolutam fingunt: ideoq; gynecobaptismum magno conatu defendunt: qui ritus humanos & ab institutione Christi abhorrentes Baptismo assunt: multo vero minus iis, qui pedobaptismum sublatum cupiunt.

DE COENA DOMINI.

I.

COENAM Domini, alterum sacramentum, nostræ scilicet nutritionis, seu alimonie spiritualis, & mansionis cum Christo, definimus cum Apostolo I. Cor. 10. *κοινωνία* corporis & sanguinis Christi. Plenius sic: Est actio sacra, in qua fit distributio panis & vini in congregatione fidelium ad recordationem Christi, ab ipso instituta, ut hoc signo testetur, se credentibus corpus & sanguinem suum, pro nobis traditum & fufum, cōmunicare, & animas eorum pascere ad vitam eternam

æternam: Deinde ut solennes gratias pro redemptione nostri Christo agamus.

I I.

Duplex in ea cibus & potus nobis exhibetur, Unus externus & terrenus, panis & vinum: alter internus & cœlestis, corpus & sanguis Christi. Sicut autem hæc distincta sunt: tanquam signum & signatum: sic & manducatio & modus percipiendi distinguenda: signi fit ore; signati, fide: illud minister cuilibet communicanti, hoc Dominus præbet legitimè cœnam usurpanti.

I I I.

Māducare carnem Christi est credere in Christum, quòd pro nobis corpus suum tradiderit in mortem, & sanguinem fuderit, & hac fide remissionem peccatorum accipere, & per spiritum sanctum ipsi uniri ac ejus membrum fieri, ut ab eo tanquam capite, justitiam & vitam æternam hauriamus, eique conformemur.

I V.

Firmissimè credimus ac tenemus veracissima Christi verba: **HOC EST CORPUS MEUM:** Et ea secundum ipsius Domini mentem, ex institutione cœnæ, ex scripturæ locis homogeneis, ex articulorum fidei & sacramentorū omnium ἀναλογία, imò etiam ex vetustissimorum Ecclesiæ doctorum sententiâ, rectè sic intelligimus & exponimus, quòd panis & vinum sint symbola, non inania, sed efficacia, communionis corporis & sanguini

sanguinis Christi pro nobis traditi, & fusi ad remissionem peccatorum, quibus verâ fide perceptis, ad vitam æternam pascimur.

V.

Liquet hinc vanitas calumniarum: nos à cœna corpus & sanguinem Christi excludere, nuda signa & præsentiam imaginariam, h. e. spiritus seu deitatis tantum ponere: testamentum Christi pervertere: omnipotentiam & veritatē inficari: aliarumq; quibus aures & animos imperitorum adhuc implere, licet milies refutatis, aliqui haud erubescunt.

VI.

Subdolè hi statum controversiæ declinant, ac pervertūt, cujus ignoratio cōtroversiæ Eucharisticæ & hujus diuturnitatis potissima causa fuit. Probēt, quæ sumunt & sibi credi postulant *αιτημα*: naturale & essenziale corpus Christi realiter in vel sub pane latere, manu ministri porrigi, oraliter manducari, ab infidelibus etiam, ad condemnationem.

VII.

Corporalis istius præsentia & manducationis opinio, sicut ex Papatu hausta est: ita nervum præcipuum idololatriæ pontificiæ, artolatriæ dico in sacrificio Missæ, confirmat. Nos verò, ut à Missatico sacrificio, sic à *συνσιστώσει* & *μελίσσιστώσει* parùm distantibus, meritò abhorremus.

VIII.

Blasphemum enim est dogma pontificium, quòd in Missa offeratur verum, reale, & propriè dictum

dictum sacrificiū veri corporis & sanguinis Christi, eoque propitiatorium pro pœnis & pro culpis, ac impetratorium beneficiorum spiritualium & corporalium. *Concil. Frid. sess. 22. Can. 1. 2. 3. Bellarmin. lib: 1. c. 2. de Miss.*

I X.

Totum istud negamus: Ac primo quidem, Missam, in quā sacramentum cœnæ pessimè trāsformarunt, esse sacrificium reale. Rationes nostræ sunt evidentes: quia Christus sacramentum instituit quod formā differt à sacrificio: quia solus est sacerdos: quia æternus: quia semel seipsum obtulit in cruce, non in cœna: quia cœnam ipsi dicunt esse testamentum. At in testamento non hæres testatori, sed testator hæredi sua bona legat & offert: quia deniq; testamentum non est ratum nisi morte testatoris interveniente: Et Jesuitæ, ut *Bellar. lib. 1. de Missa c. 25.* fatentur, Christum non mori propriè in Missa, sed in signo, seu repræsentiari mortem Christi: Concludimus igitur; Missam non esse propriè dictum & reale sacrificium.

X.

Patres quidem cœnam Domini sepè nomināt sacrificium, sed hoc sensu & ob has causas: quia Cœna Domini est ἀνάμνησις, recordatio & memoria veri sacrificij Christi; quia est sacrificium laudis & gratiarum actionis: quia panis & vinum offerebantur olim & consecrabātur ad usum cœnæ: quia singuli fideles, & tota Ecclesia se in cœna Deo sistit & offert hostiam vivam, rationalem

& sanctam: quia oblationes & collectæ, sacrificia bonæ fragrantia, ut vocantur *Phil. 4. 18.* pauperibus fiebant: quia denique effectus sacrificii Christi participes fimus, & intus mysticè nostræ animæ sanguine ipsius asperguntur & reficiuntur. Liqueet hoc ex varijs locis veterum doctorum, ut *August. de civit. Dei, l. 10. c. 5. 6. 19. 20. de side c. 19. som. Faust. l. 20. c. 16. 24. Crystost. hom. 17. in Heb. Theod. in Heb. Theophyl. in Heb. 10.*

XI.

Deinde insigni contumelia Christum afficiunt, qui aliud sacrificium propitiatorium introducunt: Nam ipse solus semetipsum sanctissimam & perfectissimam hostiam in odorem bonæ fragrantia Deo patri ad nos reconciliandos obtulit: quâ unicâ oblatione semel in æternum consecravit omnes Electos: factus consummatus author salutis æternæ: nec alius nisi Christus tale sacrificium offerre potest; quia sacerdotem hunc Deum esse oportuit, & suo sacrificio vim & dignitatem conciliare. Nam ex persona placet sacrificium, non ex sacrificio persona. *Galat. 1. 4. Ephes. 5. 2. Hebr. 5. 67. 8. 9. 10.*

XII.

Deniq; cum per solum hunc pontificem magnum habeamus aditum ad patrem, & thronum gratia, ut consequamur misericordiam & gratiam inveniamus: idololatria manifesta est, Missæ vim impetrandæ gratia, & bonorum spiritualium ac corporaliû assignare. *Ephes. 2. 18. Heb. 4. 14. 16.*

XIII.

XIII.

Sed alia plurima quoque sunt in Missâ Papanâ minimè ferenda, vel probanda, ut dogmata de consecratione, cuius scilicet tanta virtus est, ut sacerdos corpus Christi è cœlo quinque verbis in panem elicere, & suis manibus tenere, ac pro lubitu tractare possit: de transubstantiatione, id est, mutatione substantiæ elementorum panis & vini in essentialem & realem carnem & sanguinem Christi; speciebus remanentibus, & accidentibus sine subjecto consistentibus: de oblatione pro mortuis: de inclusione, circumgestatione, & adoratione sacramenti: de concomitantia sanguinis & corporis: de mutilatione secuta, poculi subtractione, sive calicis prohibitione, laicis, quos vocant, facta: ne jam dicamus de mira metamorphosi totius sacræ actionis à Christo mandatæ in theatricam, & mutum spectaculum: quod ceremonijs divinis ritus humanos toto genere diversos, ludicros & histrionicos, atque à Pontificibus multis impiè confutos cœtones substituerunt; quòd in Missa non est communicatio, sed potius excommunicatio, cum solus sacrificulus cœnet, sive jentetur, & murmure tacito, vel saltem idioma peregrino, sua peragat mysteria, populum autem jejunum & ignarum otiosumque spectatorem dimittat: quòd is non pane, sed hostijs, quas vocant rotundis & nummularijs, imagine crucis pictis, utitur, nec vino mero, sed aquâ diluto, & ex necessarijs scilicet Papæ legibus mixto: quòd

canon

ea non porrigit, sed elevat & ostentat eminus: quòd martyres & sanctos defunctos invocat, ut hi quoque suis meritis patrocinentur ac impetrèt Dei gratiam & protectionem astantibus, imò & absentibus, imò & mortuis: quòd Christi verba mutat, addendo Enim; Hoc est enim corpus meum: ac alia quædam: & omittendo illa maximè necessaria: Quod pro vobis datur: Deniq; multa eiusmodi divinæ institutioni planè contraria.

XIV.

Cùm ad legitimum Eucharistias usum probatio sui ipsius, eòq; vera fides, pœnitentia, & nova obediëntia, planè peculiariter à quolibet communicaturo I. Cor. II. exigatur & requiratur: ac res sacramenti nulli ad exitium, sed omnibus eam percipientibus ad salutem detur: apertè liquet, erroneam quoque esse illorum opinionem, qui non tantùm signa, sed etiam res signatas, nempe corpus & sanguinem Christi, ab incredulis, impijs & hypocritis, realiter, & quidem ad iudiciũ seu condemnationem, comedi volunt.

Et de secunda quidem parte hætenus.

P A R S III.

DE OFFICIO NOSTRO.

I.

SEQUITUR caput ultimum veræ religionis, de gratitudine erga redemptorem, vel de obediëntiâ

entiâ fidei, & verâ conversione ad Deum : cujus necessitatem hodie cum primis urgemus & inculcamus, quum multi gratiam Christi transferant in lasciviam, & libertatem Christianam in licentiam commutent : ut queritur in epistola B.

Iudas versic. 4.

I I.

Conversio est mutatio mentis & voluntatis à Spiritu sancto effecta, quâ peccator dolet ob commissas iniquitates, easque odit & fugit, ac confugit ad Dei gratiam in Christo fide apprehenso, ei que debitam obedientiam ac bona opera, tanquam fructus pœnitentiæ, præstare seriò studet.

I I I.

Plenius & planius est nomen conversionis vel *μετανοίας*, sive resipiscentiæ; quàm pœnitentiæ, sive *μελαμείας*, quæ tantum displicentiam facti denotat: Et longè melior, partitio nostra in mortificationem veteris, & vivificationem novi hominis : quàm illa pontificiorum, in cordis contritionem, oris confessionem, & operis satisfactionem.

I V.

Cui doctrinæ graves admiscent errores : ut, quòd *Contritio sit causa remissionis peccatorum* : quòd *etiam attritio, id est, dolor imperfectus, utilis sit ad promerendam gratiam* : quòd *confessio auricularis, id est, omnium peccatorum coram proprio sacerdote sit necessaria jure divino* : quòd *remissa culpa, sæpe remaneat pœna* : quòd *eterna pœna mutantur potestate cla-*

VIIII.

vium in temporales: quod hæ temporales pœne redimantur operibus satisfactoriis, qualia sint eleemosyna, jejunia, orationes, peregrinationes, afflictiones corporis molestæ, &c. quod Deo quoq; satisfiat pro reatu: quod iisdem satisfactionibus anima liberentur à pœnis purgatorij: quod hæ pœna relaxentur per indulgentias, &c. concil. Trid. sess. 14. c. 8. 9. Bellarminus Tomo. 2. Con. 4. lib. 2. de pœnit. cap. 10. &c.

V.

Bona opera (conversionis effectus) sunt ea, quæ à renatis ex præscripto verbi Dei, vivaque fide, & puro cordè fiunt ad Dei gloriam.

VI.

Excluduntur igitur opera non renatorum, Infidelium, hypocritarum; ac bonæ intentionis, quæ vocant. & omnes ἐθειλοθρησκείαι, id est, cultus ab hominibus conficti: licet horum iudicio valde boni sint, aut saltem videantur.

VII.

Bona opera Renatorum licet in hac vita minimè perfecta sint, sed plurimis nævis inquinata: tamen Deo placent, & ab eo coronantur, non ob ullam ipsorum dignitatem, sed quia sunt ipsius dona; non virium nostrarum, sed spiritus sancti effecta; & quia defectus eorum Christi justitiâ merito & satisfactione teguntur.

VIII.

Et quanquam non sunt meritoria vitæ æternæ: tamen omnino & necessariò faciendæ sunt plurimis de
mis de

mis de causis, quæ partim Deum, partim nos ipsos, partim proximos respiciunt.

I X.

Nam Deus ea nobis seriò mādāt. Mandato igitur obediamus. Iis celebratur & glorificatur Deus. Gloriam igitur eius promoveamus. Hoc fine nos redemit, imò & cōdidit, ut in bonis operibus ābularemus; Imò & elegit in Christo, ut essemus sancti & inculpati: Eum igitur finem impleamus.

Odit omnē iniquitatē, probat autē & diligit justitiam. Eius autem pacita nobis sunt & esse debent summū imperium & necessitas. Sunt deniq; tanta illius in nos merita, ut summis etiam officijs fat dignam gratitudinem testari nunquam possimus.

X.

Deinde nobis etiam bona opera sunt necessaria, tanquam salutis nostræ τεκμήρια, & testimonia fidei non fictæ, ac conscientia bonæ: quæ nos certos reddūt de vocatione, justificatione & electione nostra, ac glorificatione futura: tum quia vera fides non exerit se solū per fructus suos & caritatem: sed iisdem etiam exercetur & augeatur: ut omnes virtutes morales crescunt exercitatione crebra. Tale autem incrementum nobis utilissimum adeoque necessarium est: tum quia nos oportet Satanæ resistere: neq; spiritum sanctum peccatis contristare, sed virtutibus exhilarare, eoque & corda nostra gaudio vero recreare: tādē ut omnis generis benedictiones assequamur & contrā pœnas tēporarias & æternas evitemus.

X I.

Denique ad proximorum ædificationem, veræ religionis, omnis justitiæ & sanctitatis propagationem plurimum valent exempla bona, sicut contra scandala salutis aliorum ac promotioni veræ doctrinæ & regni Christi imprimis officiant. Ab his igitur omnino cavendum, illis studendum esse, magnâ contentione clamamus, & contra profanos, Epicureos, & Libertinos urgemus.

X II.

Bonorum operum norma est lex Dei moralis, Decalogo comprehensa. Hæc enim est illa doctrina, quæ congruit æternæ Dei sapientiæ & justitiæ, & omnibus hominibus justè coram Deo vivendi rationem præscribit: eosq; ad obedientiam sub comminatione pœnarum æternarum obligat.

X III.

Licet enim in novo Testamento liberi simus & immunes à ceremonialibus & forensibus statutis, olim per Mosen à Deo traditis: quorum hæc ad politiam Israelis bene constituendam, illa ad Leviticum cultû ritè peragendum spectabant: quia nimirum solis Judæis usque ad Messiam lata & imperata fuerant: tamen Ethica sive moralia præcepta nos etiam obstringunt, haud minùs, ac priscos Israelitas: tum quia legi naturæ, (quæ lex humanæ menti primitus insculpta, postea per lapsum obscurata, sed in decalogo renovata fuit)

plane

planè consentiunt, tum quia à nostro Rege Christo confirmata & inculcata sunt.

XIV.

Decalogus in duas tabulas dividitur, quarum prior Dei cultum, posterior officia erga proximum tradit: Et illa quatuor mandatis; hæc sex reliquis continetur. Rectior enim est divisio hæc, quàm altera illa, quæ tria duntaxat in priorem tabulam refert, omisso simulacrorum interdicto: & in posteriorem septem congerit, prohibitionem concupiscentiæ in duo præcepta, nonum & decimum, discerpens.

XV.

Ridiculè quidã hujus ætatis doctores nostram partitionem dicunt novam: cùm autoritate Mosis & Pauli: deinde disertissimis suffragiis vetustissimorum authorum, tam Hebræorũ quàm Christianorum, nitatur.

XVI.

Nam Moses duo prima distinxit versibus, sicut ipso sensu distincta sunt. Primum enim unius Dei cultum, alterum colendi modum præscribit. Sic etiam Exod. 34. 14. 17. discernit hæc: ne incurves te Deo alieno, & post: ne facito Deos fusiles. similiter Deut. 4. 16. 19. Necolite solem; ne facite sculptile.

Postremum autè de non cõcupiscenda proximi domo & uxore, periodo, versu & sensu conjunxit: imò etiam transposuit. Dicant igitur illi, nonum præceptum esse hoc: Ne concupiscas

E

domum

domum proximi: Tum ijs opponimus Mosen in Deuteron. cap. 5. præponentem, *xorem ne concupiscas*: quod in Exodo postposuit. Quæ metathesis profectò indubitatum argumentum est, Mofi, imò spiritui sancto, unum & idem fuisse præceptum: non duo diversa. D. Paulus verò totam rem uno verbo complexus, *Ne concupiscas*, controversiam decidit. Alioqui tot præcepta numeranda forent, quot objecta concupiscendi numerantur.

XVII.

† Stant etiam pro nobis summi quique & omni exceptione majores testes, quorum autoritates in gratiam studiosæ juventutis ascribemus.

Philo doctissimus & eloquentissimus ille Plato Hebræorum, in libro de herede divinorum dicit, primum præceptum opponi multitudini Deorum, & docere, quòd *μοναρχεῖται ὁ κόσμος*. Secundum verò esse *περι τῆ μη θεοπλασεῖν τὰ μὴ αἴτια γράφειν καὶ πλασῶν ὑπιβέλοις τέχναις, ὡς Μωσῆς ἐξ ἡλασελῆς καθ' αὐτὸν πολιτείας, αἰδίου φυγῆς π' αὐτοῖς ψήφω ποιησάμενος, ἵνα ὁ μοῖοι καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἱμαῖται θεός*. Tertium esse de nomine Dei &c. Idem in lib. de decalogo pag. 5. 15. editione Parisianâ repetit, & alibi etiam inculcat, secundum esse *περὶ τῶν ἀγαλλματιῶν καὶ χειροκμητιῶν* &c.

Josephus lib. 3. Antiquit. cap. 4. disertè dicit *Primum docet, Deum esse unum & hunc solum colendum.*

dum; secundum, nullius animalis simulacrum adorandum: Tertium non temerè jurandum &c. Nonum, ne dic falsum testimonium: Decimum, ne aliena bona concupisce. Sic ceteri quoque Hebræi.

Jam ex Christianis astipulantur nobis maximè authentici Doctores.

1. Origenes disertè tuetur nostram, & reprehēdit ¹³ *cat.* adversariorum divisionem. Homil. 8. in Exod. Si hæc (non erunt tibi Dij alij; & nō facies tibi idolū) inquit, unum mandatū putentur; non complietur decem præceptorum numerus: Et ubi erit decalogi veritas?

Et affirmat præceptum secundum esse, *Ne fac idolum.* Atque hoc ordine in illa homilia explicat.

2. Clemēs Alexandrinus Stromatum, l. 6. pag. 290. 291. 292. Ponit quintum, de honore parentum, Decimum de omnibus concupiscentijs.

3. Athanasius in synopsi lib. 2. secundum ponit, & ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, ἕτε παντος ὁμοίωμα. Et decimum, Non concupisces, quæcunque proximi sunt.

4. Gregorius Nazianzenus octo hexametris expressit Decalogū, elegantibus & ἀξιολόγοις: quos haud pigeat referre.

Ὅυ γνώση θεόν ἄλλον, ἐπεὶ σέβας οἶον ἐνόσγει,

Ὅυ σήσεις ἰδάλμα κενόν, καὶ ἄπυρον εἰκά.

Ὅυ πόλε μαψιδίως μνήσημεγάλιοι θεοῖσ.

Σάββατα πάντα φύλασσε μελάρσια καὶ σκιοένια:

Ὅλβθ. ἤνλοκίεσσι φέρης χάριν, ἣν ἐπέεικε.

φεύγειν ἀνδροφόνε παλάμης ἄγος, ἀλλετρίηστε

Εὐνῆς, κλεψίσυνην τε κακὸφρονα, μαρτυρήνη
 Ψευδῆ, ἀλλ' ὀτρίωνε πόθον σπινθήρα ἑάων.

Latinè sic sonant ad verbum:

Ne noris Deum alium, quia cultus solus unius est:

Ne facias simulacrum vanum, & spiritus expertem.

Ne temerè memineris magni Dei. [imaginem.

Sabbatha serua sublimia & umbrosa.

Beatus si parentibus retuleris gratiam convenientem.

Fuge homicida manus scelus; alienique

Cubilis; Furtum malignum; testimoniumq;

Falsum: alienorumq; desiderium, scintillam mortis.

5. Chrysostronus Tom. 2. expos. in Matth. hom. 45. p. 1090. Primum mandatum legis (ait) est cognoscere unum Deum: secundum abstinere ab idolis: tertium, non peierare: quartum, colere Sabbathum, &c. nonum, non dicere falsum testimonium: decimum, nullam rem proximi concupiscere.

6. Hesychius in Leviticum distinguit præceptum de idolis à primo.

7. Zonaras Histor. tomo. 1. pag. 24. expressè recitat ut nos. Primum præceptum (inquit) unum esse Deum affirmat, eumq; solum colendum. Secundum jubet, nullius animantis imaginem facere, neque adorare. &c. Decimum; nil alieni concupiscere.

8. Iudem Cedi enus in historiarum compendio pag. 61. Basil. edit.

Sic Suidas in πλάξιν nobis prorsus astipulatur, ita recensens, uti nostra catechesis: Non erunt tibi
 dij alij

Dij alij præter me. Non facies tibi simulacrum ullius rei effigiem. &c.

Inter Latinos patres Hieronymus & Ambrosius in commentarijs epistolæ ad Eph. 6. nobis favent. Quatuor præcepta ponunt in prima tabula, & secundum, Ne facias sculptile: sed primum in secunda tabula, quintum, de honorandis parentibus.

Augustinus etiam Tom. 4. in quæst. V. & N. Testam. quæst. 7. nostram sententiam approbans, quatuor in primâ tabulâ, sex in secundâ ponit. *Decem verba decem sensus sunt. Ne sint tibi dij alij præter me: Hoc primum est. & subjecit secundum; Ne fac tibi ullam similitudinem. &c. tertium, ne sumas nomen Dei in vanum &c. Dehinc quarto loco, Sabbathum servabis. Hæc quatuor verba ad Deum propriè pertinent, in primâ tabulâ scripta. Deinde secunda tabula continet hæc: Honora patrem &c. 2. ne occidas. 3. ne forniceris. 4. ne fureris. 5. ne falsum testimonium dicas. 6. ne concupiscas quidquam proximi tui. Hæc esse secunda tabula, probat Apostolus Ephes. 6. dicens illud, Honora patrem, esse primum. Quomodo esset primum, nisi in secundâ tabulâ ab eo cœpisset? Ita habes & mandata distincta, & numerum eorum consummatum, & quæ & quot singulis tabulis scripta sint. Hæc ibi Augustin. Etsi fatemur, cum alibi dissentire, levi de causa; quia Trinitatis mysterium in ternario numero putat adumbrari.*

Denique Sulpitius Severus lib. i. hist. sacræ nobiscum facit. Anne igitur nova divisio nostra?

E

XVIII.

Tom. 13.

Item ap. Hieron. Contra Iulianum i. Epist.

ad Eph. hof. ap. 6. p. 116. b.

Ait. r. Preceptum est Honora patrem &c.

in 2. Precepto - est de Tabulis 18

Cùm lex Dei sit spiritualis: Rom. 7. 14. non externam modò, sed internã in primis obediẽtiam, & perfectissimam conformitatem hominis totius cum voluntate Dei postulat. Ideo dum vitia prohibet, virtutes ex adverso mandat: & ex parte totum, ex una specie ceteras cognatas, earumq; causas & occasiones in singulis præceptis intelligi vult.

XIX.

Primum præceptum post præfationem generalem, qua sibi Deus legislator autoritatem conciliat, & nos ad reverentiam & obediẽtiam excitat: quia sit noster Creator, Dominus, & patronus beneficus: habet interdictum idololatrię, vel cultus falsi fictitijq; numinis: cujus varię sunt, imò infinitę species.

XX.

Finis huius mandati est, ut unus solus verus Deus internã pietate, & purã religione, animoque sincero colatur, & honore debito afficiatur.

XXI.

Quod fit verã ipsius agnitione, fide, spe, humilitate, patientia, dilectione & timore. Jubet ergo: ut Deum noris ex patefactionibus, ut ei soli fidas, acquiescas & innitaris: ut ab eo bona expectes: ut ei te submittas, ex collatione tuę infirmitatis cū ejus majestate: ut ei rebus adversis sine murmure pareas: ut ejus conjunctionem & favorem anteferas omnibus etiam carissimis, ut eum reverearis &

ris & offendere caveas. Contrariam impietatem simpliciter & seriò prohibet.

XXII.

Secundum mandatum prohibet ἑτεροθρησκεία, vel adulterinum & illegitimū cultum, humanum arbitrio inventum: ut si per, vel ad εἰδωλά, id est, simulacra Deus coli fingatur.

XXIII.

Ut enim prius interiorem Dei cultum: sic hoc alterum, exteriorem flagitat, & hunc finem propositum habet, ut unus ille verus Jehova ritè colatur, nempe secundum verbum à se patefactum: & purus ac religiosus, spirituali naturę ipsius congruens cultus, nullā superstitione contaminetur.

XXIV.

Nō solūm hīc vetat Deus adorationem & cultum simulacrorum: sed omnes etiam imagines ad divinum numen representandum ab hominibus excogitatas, vel usibus sacris adhibitas, aut religionis causa introductas. Itaque piè factum à magistratibus illis, qui stātuas & iconas eiusmodi è templis Christianorum eliminarunt.

XXV.

Quare deplorandum est, aliquot doctores iconomachiam nostris exprobrare: ac vivis imaginibus Dei impugnandis strenuam operam impendere; cōtrā verò pro vanis & mutis simulacris ita cōfidēter certare. Quasi cōtra tot disertissima Dei

mandata, veteris idololatriæ tropæa sive monimenta publicè prostare expediat, imò oporteat.

XXVI.

Nec enim hoc mandatum (siue prohibitio simulacrorum) est, ut illis videtur, ceremoniale præceptum, solis Judæis latum, sed æternum & morale. Nam eadem hodie vigent interdicti causæ, quæ olim: ac idem periculum abominabilis idololatriæ Christianis imminet, si locentur simulachra honorabili sublimitate, ut benè monet Augustinus. *in Psal. 113. de ritib. Eccles. ad Januar. c. 10. & Ep. 49.*

XXVII.

Imò si rudi illi populo, qui puer fuit, Deus tam severè omnibus simulachris interdixit: multò minùs in Ecclesia Christiana toleranda fuerint. Certè primis quatuor, imò quinque seculis purioribus caruit Ecclesia imaginibus: quin & nefas existimavit, eas in templis existare, & Jesum apud simulacra colere, *Epiphan. in Epist. ad Joan. Jerosol. Orig. l. 7. cont. Cels. Lactantius verò nō dubitat ita pronunciare: Quare non est dubium, ait, quin nulla religiosus, ubicunq; simulachrum est Lib. 8. c. 15.*

XXVIII.

At plebem erudiunt, ac id visui, quod auditui verbum, representant. Ita quidem sunt opinati Pontifices Romani, inde à Gregorio. I. Imò sic gentilis ille Philosophus Maximus Tyrius: *Admonet* (inquit) *simulacrum nos Dei, sicut pueros nota memorialis.* Sed contra Spiritus sanctus pronuntiat, simulacra esse

lacra esse doctores mendacij: *Jeremia 10. Habac. 2.*
 Et quoties Israel ea fecit habuitque, toties obli-
 tum esse Jehovæ, & à Deo recessisse queritur *Jud.*
3. Hof. 2. 8. Tantum abest ut in memoriam Deum
 revocarint. Item Christum crucifixum ob oculos
 nobis depingi prædicatione Evangelij dixit Apo-
 stol. *Gal. 3. 1.* In quem locum Chrysoft. & scholia
Græca annotant, Jesum in ministerio, oculis fi-
 dei exactiùs spectari, quàm olim à præsentibus
 præsentem. Ac quid quæso docerent mutæ statuæ,
 quæ interpretem desiderant, & à Deo abducunt
 ad terrena? Ideo August. l. i. de consensu Evan-
 gel. ait: Errare meruerunt, qui Christum & Apo-
 stolos non in sanctis codicibus, sed in pictis pari-
 etibus quæsierunt. Sed quid multis opus est? O-
 lim Athanas. solidè refutavit hanc objectionem
 libro contra idola: vide etiam Origenem contra
 Celsam.

XXIX.

At ex corde prius idola extirpanda. Seculum i-
 gitur integrum ad evellendas has spinas, istis dili-
 gentibus pastoribus nõdum suffecit? Imò remo-
 veantur ex oculis, ut eorum memoria deleatur ex
 animis: denique semel potiùs tollatur lapis of-
 fendiculi, quàm de periculo ruinæ viatores usque
 moneantur. Sed plus satis de istis: reliqua per-
 texamus.

XXX.

Tertium præceptum, vanam & contumelio-
 sam divini nominis usurpationem ac mentionẽ,

E 5

& omnem

& omnem abusum verbi Dei prohibet; honorificam autem ejus professionem & summam reverentiam, externis etiam verbis & factis ipsi deferendam, exigit: ut ne quidquam sive directè, sive obliquè, sive consultò, sive imprudenter in illius ignomiam cedat ac redundet.

XXXI.

Imperat ergo nobis studium veræ doctrinæ de Deo, propagationem eius: celebrationem Dei: Professionem veritatis: item zelum, qui est ardens dolor ob ignominiam Deo factam, eamque depellendi conatus: ac invocationem Dei legitimam, in primis in jurejurando.

XXXII.

Nec enim simpliciter interdicit Deus omni juramento, sicut anabaptistæ putant: sed illegitimo, falso, temerario, iniquo & inutili: præcipuè perjurio, quo sciens quis fallit, vel malitiosè falsa asserendo, vel quæ præstare nolit promittendo. Cõcedit autem, imò etiã jubet, ut in nomine suo juremus, sed in veritate, justitiã & judicio; quemadmodum docet propheta Jeremias c. 4. 2. id est, ut juramentum sit de rebus veris, certis, justis, & gravibus: ac non nisi circumspectè, prudenter, & reverenter præstetur: cùm de gloria Dei, & salute proximi agitur.

XXXIII.

Cùm Deus in jurejurãdo tum ut testis & κἀρ-
διογνώστης, tum ut vindex perjurij, in ipsam quo-
que ani-

que animam invocetur: nefas est per sanctos angelos vel homines, aliasve creaturas jurare.

XXXIV.

Quarta lex mandat sanctificationem sabbathi, id est, publicum Dei cultum in cœtibus Ecclesiasticis, & usum ac conservationem ministerij, ut verbum divinum doceatur, audiatur & discatur: sacramenta administrentur & usurpentur: opera caritatis exercentur: & in primis sabbathum spirituale, id est, cessationem & quietem sanctam à peccatis, ac ut nos totos ei glorificando & celebrando consecremus.

XXXV.

Quinto præcepto sancitur ordo politicus, & mandatur honor parentum, id est, omnium superiorum, aliisque præfectorum, qui consistit in reverentia, vel agnitione & observatione potestatis superioris: in amore, gratitudine & obsequio in rebus non impijs, ac in *ἡμενεία* tolerante infirmitates.

XXXVI.

Sextum homicidia prohibet, eoque & causas & *ἄσποπὰς* eorum, ut iram, odium, simultates, vindictam privatam, immanem sævitiam, *Ἰνδικαπειρανίαν*, ac similia vitia: requirit autem vitæ tam propriæ quàm aliene conservationem, eoque justitiam nullum lædentem, mansuetudinem ac placabilitatem, humilitatem, misericordiam,
& quæ

& quæcunque virtutes iuvandæ hominis incolumitati serviunt.

XXXVII.

Septimum interdicit non adulterio duntaxat, sed etiam fornicatione, & libidinibus, ac impuritate universâ; item cogitationibus fœdis, sermonibus obscœnis, gestibus lascivis, inclinationibus spurcis, & occasionibus ac irritamentis ejusmodi peccatorum; è contrario mandat continuam castitatem, tam in conjugata quàm cœlibe vita; verecundiam abhorrentem ab omni turpitudine; deniq; temperantiam seu moderationem appetitionum naturalium.

XXXVIII.

Octavum damnat furta quælibet, alienarum facultatum tum occupationes, tum detentiones, sive fraudulentas, sive violentas, & injustos contractus, quocunque nomine vulgo censeantur: sancit autem conservatiônem bonorum à Deo singulis ad huius caducæ vitæ sustentationem tributorum, propriamque rerum possessionem: & postulat justitiam commutativam, sedulum laboré, *αὐτάρκειαν*, sua sorte contentam, parsimoniam frugalitatem, & liberalitatem in egenos.

XXXIX.

Nonum vetat omne mendacium, quo falsa, non in foro tantum vel iudicio, sed in communi quoque consuetudine, seu verbis seu factis significantur animo decipiendi: requirit autem *φιλα-*

αλήθειαν

αλήθειαν tum in theoriâ, tum in praxi, vel vitæ actionibus, candorem item, docilitatem, & constantiam in vero.

XL.

Ultimo præcepto concupiscentia prohibetur, quæ est propensio & motus animi ad prava, & appetitio quævis rerum legi divinæ repugnantium, & *αταξία* in desiderio licitarum ac concessarum: eoque declaratur, Deum non externa tantum opera in actum erumpentia, sed interna etiam mentis cogitata, & intimos animi recessus suæ naturæ & voluntati planè consentaneos postulare.

XLI.

Unde illud etiam rectè colligitur, persuasionem & gloriationem de perfecta impletione legis Dei & omnium ejus mandatorum in hac vita, nihil aliud esse, nisi vanissimum somnium delirorum monachorum & Anabaptistarum: cum nullus mortaliū, vel de ijs, qui à sanctitate, perfectione, sive integritate laudantur in scripturis, ita fuerit omnibus numeris absolutus, aut ab omni labe purus, aut à pravis concupiscentiæ motibus immunis, quin à rectitudine legis in plurimis aberrarit, & in vetita, si non consensione plenâ, saltem propensione cupidâ millies inclinavit.

XLII.

Neque tamen ideò lex frustra vel olim à Deo lata est, vel hodie populo Dei proponitur & inculcatur

colu-

taxat,

puri-

ermo-

nibus

ismo-

nuam

e vita;

idine:

appe-

arum

ones,

con-

ntur:

o fin-

ribu-

& po-

boré,

niam

falsa,

muni

igni-

Φιλ-

ίθειαν

culcatur: multò verò minùs ex Ecclesia Christiana releganda est, ut Antinomis allubescit. Nam & universos homines erudit, ac docet, quæ sit illa bona, bene placens, & perfecta Dei voluntas. Rom. 12. v. 2. quæ facienda, quæ fugienda: & malos metu pœnarum, omnibus transgressoribus legis constitutarum, ceu fræno, à peccatis retrahit; eoque audaciam improborum coercet, & disciplinam humanæ societati necessariam tueritur ac conservat. Ipsos autem renatos quotidie in agnitionem peccatorum adducit, & de sua *adv-va p-ia* commonefacit, ut de se, suaq; propria justitia desperantes, ad Christum, qui legis finis est, confugiant, & impletionem legis ac justitiam ab ipso præstitam amplectantur: denique his etiam certissimus canon est vitæ, veræque gratitudinis, & norma cultuum Deo præstandorum, ad quam se totos, omnemque vitam conforment; ac licet ob imperfectionem, metam non apprehendant, tamen Apostoli exemplo, unum hoc agant, ut eorum quæ à tergo sunt obliviscentes, ad ea verò, quæ à fronte sunt contendentes, scopum versus ferantur ad palmam supernæ vocationis Dei, in Christo Jesu. Phil. 3. 12. 14

DE INVOCATIONE DEI.

I.

OMNIBUS Christianis adultis est necessaria Dei invocatio; quia præcipuus ejus cultus est, quem

est, quem à nobis frequenter exigit: & medium impetrandorum beneficiorum ipsius, ac testimonium spiritus adoptionis in cordibus habitantis. Quin etiam ad assiduas preces instinctus naturæ impellit, & extrema nostra inopia nos adigit.

I I.

Est autem invocatio Dei, oratio, vel etiam affectus, aut desiderium, quo petimus à solo vero Deo propter Christum Mediatorem, secundum ipsius mandatum & promissiones, bona spiritualia & corporalia: quaque pro acceptis ei gratias agimus.

I I I.

Deo *ἀνάπαυτος* ac legitima precatio notas habet has. 1. Dirigitur ad unum verum Deum, Patrem, Filium & Spiritum sanctum, quarum personarum nulla excluditur, etsi una solum, ut Pater, nominatur. 2. Proficiscitur ex humilitate, sensu inopiæ, & vero cordis affectu. 3. Fit in fide Mediatoris. 4. Secundum promissiones: quæ cum non sint uniusmodi; nec omnia similiter petit, sed alia simpliciter, ea videlicet, quæ ad gloriam Dei, nostræque animæ salutem omninò pertinent: alia cum hypothese, se divinæ voluntati subijciendo: nempe bona corporalia, si Deo placeat, ac nobis expediat. De quibus sic statuere debes, ut Augustin. monet: Si scit Deus tibi prodesse, dabit illa: Si non dederit, non proderat habere illa. Tract. 7. in Johan.

Impiis

Impiè igitur faciunt, qui creaturas, Angelos, aut homines defunctos invocant, quiq; idola & resinanimes (ut lignum, signumve crucis) adorant: & sanctos mortuos Christo mediatores ὑπαλλήλους vel subordinatos adjungunt; & impietatem hanc futilibus ac vanissimis distinctionibus λατρείας ἀδελείας, & mediatorum redētionis & intercessionis palliare conantur. Item, qui merita sua coram Deo, non secus ac ille Pharisæus Luc. 18. allegant: qui preces lingua peregrina nec intellecta concipiunt & effutiunt, ac ad certum numerum recitant, idque cum opinione meriti remissionis peccatorum & vitę æternę: qui denique promissiones quascunq; libet, sibi comminiscuntur: expressas autem in verbo divino in dubium vocant, & fidem exauditionis legitimarum precum, arrogantiam & securitatem appellant.

V.

Ut sciremus & quid, & quo affectu petendum esset, Dominus noster Jesus Christus, summus ille rectè dicendi & sapiendi magister, nobis formulam exquisitissimam, & universalem præscripsit, unde Dominicam Orationem vocamus: totius Evangelij breviarium nominavit Tertullianus: ad cujus tamen singula verba non ita sumus astricti, quin & alijs uti liceat, modò eas res & eo modo precemur, quas & quo Servator in hoc
Compen-

DE INVOCATIONE DEI. 81

compendio nos orare jussit. Sic ait Tertullianus, *Hic est modus legitimus orandi, in quo summam precationes universa priorum continentur.* Cyprian. in sermone de Oratione Dom. *Dei Filius etiam orandi formam dedit, ipse quid precaremur, monuit & instruxit. Quae vera magis ad Patrem precatio, quam quae a Filio, qui est veritas, de ejus ore prolata est? ut aliter orare quam docuit, non ignorantia sola sit, sed & culpa.*

V I.

Hæc forma precum tribus partibus constat; Procæmio, Petitionibus sex, quarum tres priores Dei gloriam, posteriores nostra commoda respiciunt, & Epilogo. Iniquam autem censuram illorum non moramur, qui scribunt, perperam à nobis in Catechismo sex numerari, quia septima petitio sit hæc, *Libera nos à malo; eaque cum sexta non confundenda.* Nam adverbativa particula, *SED,* apertè demonstrat, istud posterius membrum esse exegesis prioris, ne nos inducas in tentatione, sed libera &c. Deinde Tertullianus in libro de oratione nobiscum sentit; Et Cyprianus de oratione Dominica, non diversam hæc petitionem dicit, sed clausulã, unversas petitiones collecta brevitate concludentem. Sed quid attinet, de numero pugnare, modò de re & sententia vera constet?

V I I.

In procæmio compellamus, Patrem nostrum celestem, ex jussu Servatoris nostri: quibus vocibus docuit, & quem, & qua spe ac fide deberemus invocare, nempe verum Deum, Patrem æternum

F

Filij

Filij coæterni, & ipsum Filium & Spiritum sanctum, quæ personæ distinguendæ, non separandæ sunt: à quo, tanquam optimo & blandissimo patre, simul etiam potentissimo cœli terræque monarcha nobis tanquam filijs adoptivis, humiliter & votis concordibus, ac suspirijs conjunctis supplicantibus, possumus & debemus polliceri, & bona fiducia expectare.

VIII.

Qui sigillant illud vernaculum, in Catechesibus & Ecclesijs nostris receptum. Unser Vater & urgent dicendum esse, Vater Unser; commiseratione digni sunt. Nec enim ita cavillarentur, si vel D. Lutheri versionem Germanicam in Matth. cap. 6. & Luc. c. 11. inspicere, vel Joh. Brentij Catechesin majorem consulere, aut saltem audire vellent: ubi sic iste pronuntiat: *Male dicitur Germanicè, Vater Unser; & c. Germanica enim lingua nō solet pronomina suis nominibus post ponere, sed præponere & c. Meminerimus veterem errorem, cui assuescimus à teneris, in tantum valere, ut ne quidem pro errore agnoscamus, & c.*

Lukas
Brot
unser

IX.

Prima petitione sanctificationem nominis divini precamur, hoc est, ut ipsum ex operibus, & imprimis ex verbo rectè agnoscamus; deinde verbis & factis indefinenter celebremus: ut ubique gloria ejus vigeat: contra verò, ut è medio tollantur quæcunque Dei gloriam obscurant & profanant.

X.

Secunda petit adventum regni Dei, tum gratiæ per Evangelij prædicationem & nostri regenerationem, tum gloriæ, quæ post illustrem Christi reditum è cœlis revelabitur etiam in filijs Dei: domitis omnibus hostibus, & planè destructo regno tenebrarum.

XI.

Tertio loco rogamus, ut faciamus officium, tum commune omnium piorum, tum proprium cuique; & obsequamur DEO tanta promptitudine, fide & studio, quanto, qui in cœlis sunt, ipsi servant: utque patienter feramus, quæcunque Deus nobis in hac vita immittit: Denique summâ contentione voluntatem ejus in Evangelio & lege patefactam exequamur.

XII.

Quarta Deum pro τοῖς βιωτικῶις, victu, amictu, ceterisque bonis corporalibus appellat: à cuius providentia toti pendeamus, ut qui nobis de necessarijs hujus vitæ adminiculis, quoad expedit, liberaliter prospicere non dedignetur.

XIII.

Quinta deprecatur culpam, & veniam delictorum petit, ne à Deo tanquam indigni peccatores rejiciamur; & simul exomologesin editum peccatorum, quæ defleamus & fugiamus, cum nos æternæ mortis debitores, aut reos faciant; tū clementiæ Dei, gratis nobis illa condonantis: de-

F 2

niquè

nique & proximo mutuam remissionem, dilectionem; adeóq; pœnitentiam non simulatam pollicetur.

XIV.

In sexta deprecamur tentationem malam, ne à Satana, carnis nostræ cupiditatibus, aut mundo, nobis continuas insidias struentibus, ad peccandum impellamur, nedū vincamur: postulamus autem, ut Deus nos spiritu fortitudinis instruat, & contra hostes muniat, in sancto proposito confirmet, ut invicti stemus, & tãdem à malo nos plenè liberet.

XV.

Cùm neque hîc vitiligatorum quorundam reprehensionem effugere possimus, propterea, quòd per nomen MALI diabolû intelligamus; illos saltem velimus iterum inspicere D. Lutheri majorem Catechesin, ubi fatetur, Græcum sonare, Vom argen oder bößhafftigen / dem Satan / &c. Sane τὸ πονηρὸν nomen Satanæ tribuitur frequenter in novo Testamento, ut Matth. 13. 19. Malus dicitur, qui Marc. 4. Satanas: Luc. 8. 12 Diabolus. Eph. 6. 16. 1. Joh. 2. 13. Et Tertullianus de fuga sic enunciat: *Erue nos a maligno, id est, Diabolo.* Nos tamen omnia mala simul comprehendimus, quæ contra nos in hoc mundo molitur inimicus. nam quando dicimus, Libera nos à malo, nihil remanet, quod ultrà adhuc debeat postulari, cùm semel protectionē Dei adversus malum petamus, qua impetrata, contra omnia quæ diabolus & mundus

mundus operantur, securi stamus & tuti: ut Cyprianus in expositione sua loquitur.

XVI.

Falsissimas ergo illas criminationes: Catechesin nostram Epilogum precationis Dominicæ vocare in dubium: & eam totam in gratiarum actionem transformare, ipsa Catechesis refutat: & quotquot eam vel aspexerint: tum de his, tum de alijs ejusmodi, quæ sine fronte nobis affinguntur, certè nos excusabunt.

XVIII.

Ex hac brevi & perspicuâ sanæ doctrinæ repetitione, liquidò cuivis de religionis nostræ ὀρθοδοξία & fidei ἀδιαφθορία: deque calumniarum contra nos temerè jactatarum vanitate constare potest. Quod uberiùs in disputatione, οὐν Θεῶν, demonstrabitur. Oramus autem Deum Patrem, & Filium ejus, Dominum nostrum Jesum Christum, ut per Spiritum sanctum nos sanctificet in veritate sua, verbique sui, quod est veritas, lucem nobis & posteritati ad diem plenæ redemptionis servare velit, ad sui nominis gloriam & nostram salutem.

Amen.

RELIGIO pura & immaculata apud Deum & Patrem, hæc est, in visere orphanos & viduas in afflictione ipsorum, & immaculatum seipsum servare a mundo.

Tertullianus lib. de præscriptionibus
adversus hæreticos.

SED imprimis hoc propono: unum utiq; & certum aliquid institutum esse à Christo, quod credere omni modo debeant nationes, & idcirco querere, ut possint, cum invenerint, credere. Vnius porro & certi instituti, infinita inquisitio non potest esse: quærendum est donec invenias, & credendū ubi inveneris: & nihil amplius nisi custodiendum quod credidisti: dum hoc insuper credis, aliud non esse credendum, ideoq; nec requirendum, cum id inveneris & credideris, quod ab eo institutum est, qui non aliud tibi mandat inquirendum, quàm quod instituit. De hoc quidem si quis dubitat, constabit penes nos esse id quod à Christo institutum est.

Regula est autem fidei, ut jam hinc, quid defendamus, profiteamur, illa scilicet, quæ creditur, unum omnino Deum esse, nec alium præter mundi conditorem, qui universa ex nihilo produxerit per verbum suum primò omnium emissum: id verbum filius ejus appellatum, ejus in nomine Dei variè visum Patriarchis, in Prophetis semper auditum, postremò delatum ex spiritu Dei & virtute in virginem Mariam, carnem.

TERTUL. DE PRÆSCRIPT.

87

nem factum in utero ejus, & ex ea natum hominem,
 & esse Jesum Christum: exinde predicasse novam le-
 gem, & novam promissionem regni cælorum, virtu-
 tes fecisse, fixum cruci, tertia die resurrexisse: in cælos
 ereptum sedisse ad dexteram patris, misisse vicariam
 vim spiritus sancti, qui credentes agat: venturum
 cum claritate ad sumendos sanctos in vite æternæ &
 promissorum cælestium fructum, & ad profanos judi-
 candos igni perpetuo, facta utriusq; partis resuscitatio-
 ne cum carnis restitutione. Hac regula à Christo ut
 probabitur instituta, nullas habet apud nos quæstiones,
 nisi quas hereses inferunt, & quæ hereticos faciunt.

24
lg

E R R A T A

Pag. 8. l. 2. veræ pro veræ. pag. 10, l. 21. lege Methodo, p. 18. l. 20.
 Matth. 9. v. 12. 1. Tim. 1. v. 15. p. 22. l. 8. κοινωσίας p. 26. l. 13.
 lege Catholica. l. 16. lege atcendir. p. 33. l. 20. quæ, lege quæ. l. 27.
 ἐξουσιᾷ pro ἐξουσίᾳ. p. 38. l. 13. l. miseratur l. 16. simplic. lege
 Simplic. p. 39. 5. Matth. 11. v. 28. l. 24. Heb. 12. p. 41. l. 25. lege perci-
 piendip. 45. l. 24. le ge imperfecta l. 27. lege Luc. p. 47. l. 9. 1 Cor.
 12. v. 11. P. 63. l. 11. pro pacita, lege placita. p. 71. l. 7. lege εἰδωλει.

F I N I S.

Historia
H. Spin. Cembrius. Lavin. part. 2. p. 399. b
Epistola gratia Christophori de Le
fideliter p. h. n. n. fides ipsam substantiam
ni absentis approbat, in vero sp.
lam eiq. imagine p. h. n. in spiritibus
Cembri. Wittenberg. 1596.

92 33 59

ULB Halle
004 346 572

3

h
SB

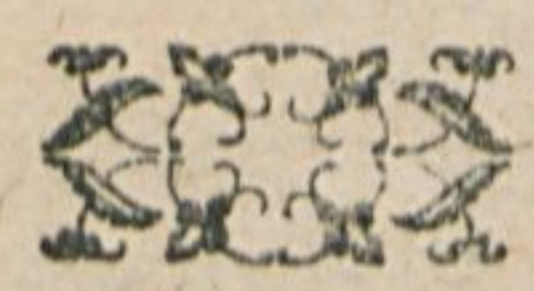
Am...

...der ...

ecclesia diffusa usque terrarum. vñ tubu
 r nuntio. qz celi pastores qz oplum
 na uho dñi .i. filio. firmati sūt .i.
nstructi. alla .i. Laus gemina
 gemino gaudio pastorū gregis
 greges resonat ps. Exultate in
uho pncipio inuit s' iubilat. all.
 natus inuitam felicitate. Nam i
 spm scilicet in uho filio. in dño.
 amantur. pponit spm p qñ
 sciant. demie filium. p qñ. rec
 deute pñem eiu reuolunt. De
 plo humilitatis vñ dñi ozo. Dñs qñ
humi. de oue reponata fidelit
uho inuita. ca. de pascua r
fuldit. gaudis fa. s. p. Qd. nñ d
 sūt se in exemplū boni pastoris.
 lecto qñ ipse pascit p no. ne. vel. q
 sūt. natus oues errantes s' d. est
 pascit. nñ d. qz alias oues hñm
 nes. nuntiat. all. Laudat dñm
 Delicta resonat sedm. alla. Surrex
 so. nñ d. nñ d. explamat. ev. legis
 nuntiat de filio qui fugient. nñ d.
 qñ nuntiat. q de p. nuntiat. q
 nuntiat. nñ d. sic tño dñi appa

APHORISMI
THEOLOGICI
DE VERA
RELIGIONE,
POTISSIMA CAPITA
DOCTRINÆ CHRISTIA-
NÆ ^{intra Christianam Lat. Eccl.} CONTINENTES,
et paulo de A. disputati
Orthodoxam confessionem Ecclesiarum
Elect. Palatinatus repetentes,
Ad disputandum in Inclytâ Academiâ
Heidelbergensi à
QUIRINO REUTERO
*S. Theologia Doctore, & Illustris Col-
legij Sapiencia inspectore*
propositi.

HEIDELBERGAE,
E Typographeio Johannis Lancelloti.
Anno MDCCCLX.

